CIHM
Microfiche
Series
(Monographs)

ICMH
Collection de
microfiches
(monographies)

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

©1996

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol ⟶ (meaning "CONTINUED"), or the symbol ▽ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole ⟶ signifie "A SUIVRE", le symbole ▽ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

О дванайцяти таблицях

Оповідане після народних казок.

написав

ОЛЕКСА БУЛКА.

НАКЛАДОМ »РУСЬКОЇ КНИГАРНІ«

848—850 Мейн Ст. Вінніпеґ, Ман.

PG3948
B845
C2
1910

І. КУПЕЦЬ ОНИСИМ.

В однім великім місті жив давними літами славний купець Онисим враз з женою Мариною в великім спокою і гаразді. Мали вони недалеко ринку власний дім, в котрім провадили торговлю ріжнородного товару.

Прийти було до середини купця Онисима, то аж за очи тебе бере. Тут видиш господарські знаряди, там дитиняч і забавки, тут лежать купами свої полотна, там знов прибори до писаня, тут в міхах мука, риж, там знов суха риба, і куда оком поведеш, всюди видно чистоту і найбільший порядок. Поправді сказати, великий маєток можна було начислити в тих поукладаних по лавках ріжних товарах.

Дім купця Онисима стояв на краснім приступнім місци. Три вулиці провадили до сего дому. На вулиці, що провадила з ринку, побачив ти кождої хвилї множество переходячого народа: чи то люди вертаючі з купном до дому, чи то урядники та инші пани, що по трудах своїх заняті, хотять свіжим воздухом відітхнути, чи то ремісники та рукодільники, що полишивши свої варстати та позапалювавши собі папіроски, переходять тротуаром та вимахують красними паличками, чи то вкінці женщини прехорошо убрані з парасольками в руках, всї мусїли попри склеп і дім купця Онисима переходити. Другою вулицею, що провадила з передмістя, приходило знов множество селянського народа, що з домовими справунками вдавав ся до міста, несучи на плечах ріжні витвори свого труду, як огородину, сир, яйця, масло, дріб, щоби все те проміняти за гроші а покупити всего, що до дому придасть ся: соли перцю, нафти і такого иншого. Трета і найкрасша вулиця вели до найбільшого і найвеличавійшого в тім містї дому, до церкви святої; тисячами народу переходило туди щоденно коли на дзвіниці голос дзвонів візвав вірних на спільну молитву.

Колибудь заглянеш тутки, а ніколи не застанеш порожної вулиці; завсїгди ходять, їдуть фіри, всюди тріскіт і гуркіт такий, мов у якій великій фабриці. Не устають крики візників на переходячих людий, щоби перед кіньми уступали ся з дороги, колеса возів гуркотять по каміню, котрим ціла вулиця виложе-

на. Серед великого шуму і клекоту не чує чоловік другого бесіди, хиба прийде близько і голосно коло уха крикне.

Тож і не диво, що нашому Онисимови добре вело ся. Богато переходячих поперед дім купця, а побачать напись, написану на стіні великими буквами: »Склеп мішаних товарів купця Онисима«, кождий з цікавости вступить до середини склепу, щоби переконати ся, яка справедливість є в христіянській крамниці, і бодай щобудь купити.

Колиж хто вступить до склепу, то купець Онисим красненько його привитає, а коли хто чого не розуміє, він порадить і пояснить все як на долоні, кождому повірить товар, хоть коли не стає гроший, бо кождого добре знає, і кождого любить як рідного брата. Таким способом пливе йому щасте в хату, як то кажуть водою, гріш за кождим днем збільшаєть ся і з дня на день, з тижня на тиждень купець Онисим ставав ся богатійшим.

При тім всім купець Онисим продавав товари совісно і кождому, хоч и найменшому справедливо наважив або наміряв. Через те весь нарід з міста і околиці на закупно кождої річи, чи то господарської чи яких малих дрібниць, з найбільшою охотою горнув ся до його склепу. Бо деж справедливої ваги і справедлившого ліктя неучена женщина дістала ,як не у купця Онисима?

Купець Онисим і товар має добрий, а до того таньше все продасть, чим другий купець!

Бувало зійдуть ся дві женщині...

— А де ви, кумо купили ту стяжку? — питає одна другу.

— У купця Онисима! — відповідає запитана.

— А де ту топку соли?

— У купця Онисима!

О, певно жадна не скаже вам инакше, лиш що у купця Онисима, бо купець Онисим знаний кождій молодиці, кождій дівчині і кождому мущині на около!

І думаєте, любі читачі, що купець Онисим зле вийшов на тім? О, деж там! Через справедливу вагу і міру, через добрі товари, яких жаден купець в цілім місті не мав, а до того через дешеву, бодай о один гріш продажу, люди брали товар лишень у купця Онисима. В його складі було завсїгди повно купців і товар ніколи не лежав нерозпроданий.

Минуло вже кілька літ від заложеня склепу. Щасте розпростерло ся в цілім домі купця Онисима і при божій помочи Онисим на добре розбогатів ся так, що в цілім великім місті не знайшов би ти богатшого чоловіка.

II. ПЕТРО, СИН КУПЦЯ ОНИСИМА.

Початково купець Онисим провадив свій склеп ще в малих розмірах, а тоді працював він лиш сам разом зі своєю жінкою Мариною. Але коли кілька літ пізнійше склеповий рух збільшив ся і за божою помочею дійшло до того, що вже їх двоє не могло всю працю поконати, то приймили собі молодих і випробованих людий до услуги. Тоді жінка Онисима не трудила ся уже продажею товарів, але заняла ся лиш домом і кухнею та робила все, що до господині дому належить.

Коли минуло шість літ від заложеня склепу, на семім році поблагословив їх Всевишній Господь одним здоровим хлопчиком, котрого назвали Петриком. Доглядали вони ту свою єдину дитину, свою надію на будучність і пильнували як ока в голові, щоби маленькому Петрикови що злого не приключило ся. А коли він вже зачав ходити своїми дрібненькими ніженьками і розумів тата і маму, тоді вже мав ласощів до не міра, яких лиш сам хотів і що лиш йому забагло ся. Бо чого лиш йому забракло, так сейчас біжить він до мами, а мама завсїди прихильна своїй дитині, нічого йому не відмовить, а дасть хоч би і з під землї.

В достатках і роскошах виростав Петрик і при старанній опіцї родичів пливав у добрі як пампух на маслї. А коли скінчило ся йому шість літ, записав його батько до школи.

Зачав Петрик ходити до школи. Батько з тої утїхи не жалував гроший справити свому одинакови красну школярську одіж і накупити потрібних книжок, і напоминав його що денно, щоби добре учив ся. Але напімненя батька якось не дуже припадали йому до серця, а шкільна наука йому і в голові не була. Йому лиш було на гадцї, щоби де вийти і з дїтьми попустувати, або де якого збитка кому зробити.

Що бувало батько покупить книжки, син сейчас підре; що справить батько красну одежу, син сейчас поваляє і пообдирає на собі. [illegible] ледви з тяжкою бідою покінчив він три кляси нормальної ш[illegible]и, а батько видячи, що з ним не порадить, велїв учителеви з дальшої шкільної науки його увільнити...

Як почув наш Петрик, що батько вже увільнив його від науки в школї, то аж підскочив з радости...

— Тож то, — подумав собі — тепер погуляю з моїми товаришами!

І так було. Гуляв дальше так як перед часом, коли його до школи записано.

Літа хутко біжать, з малого Петрика став ся великий Петро. Став виростати парубком, бо вже скінчило ся йому 20 літ; був сильної постави, широких плечий, а мав здорові руки до праці. Але щож з того, коли як з малку до роботи не привик, так і тепер до неї взяти ся не хоче? Йому пахне, щоби лиш де вийти, та здибати собі товариство, піти де до шинку і залива-ти ся цілу ніч, а потім по пяному вертати до дому і впасти де в болото, й нову красну одіж так понуряти, що вже не до вичищеня...

І так з одинака Петра, з тої єдиної утїхи, стала ся загуба старим чесним родичам, котрі усю надію лиш на нього поклали, що на старі літа будуть мати при кім свої голови положити і свій маєток кому відказати.

Видячи родичі, що їх син Петро на таку злу дорогу вступив; а коли одного разу приходить пяний і до крайности знуряний до дому, замикають його до осіного помешканя, щоби переспав ся, а самі радять ся що робити, щоби його направити.

— Вигнати би його від себе, щоби очи наші більше не бачили такого пяницю! — говорить вона. — Але щож? Дїтий більше не маємо, хтож на нашу старість дотримає нас до смерти?

— Просім його, — каже мама — може Бог дасть йому инший розум!

На другий день Петро, замкнений в осібнім помешканю, пробудив ся, була вже може десята година до полудня, і зачинає стукати до дверий та грозить на чім світ стоїть.

Приходять родичі, відсувають двері і вступають до помешканя.

— Петрусю, сину наш любий! — припадають до него і просять: — спамятай ся, сину, перестань таке безбожне житє провадити, наверни ся до Господа Бога, покинь ті злі товариства, бо щож з тебе буде? Бій ся Бога, сину, ми такий великий маєток придбали, комуж він зістане ся по нашій голові? Бо що ми запрацювали через ціле своє житє, то знаємо певно, ти за один рік або і скорше всю працю прогайнуєш, а потому син славного купця Онисима буде мусів перевісити торбу через плече і взяти палку в руку та мандрувати від хати до хати за жебраним хлїбом! Не дай Боже, щоби так стало ся, сину, але не сумнїваємось, що жде тебе така доля, коли не навернеш ся на добру дорогу чесноти!

Слухає Петро тої бесіди і вдивляє ся своїми чорними очима в своїх родичів.

— Ну, — каже, — коли вже так просите, то вже попра... ся, лиш справте мені нову одежу!

Утішили ся родичі Петра з такого жадання, бо і щож то одіж?

— Зараз на вечер маєш, сину, одіж готову! — сказав батько.

Сейчас пі...ов до міста і згодив кравця, щоби синови ... вечер бул... одіж готова. І стало ся так!

Вечером вже перебрав ся Петро, син купця Онисима, в нову одіж, подивив ся сам на себе, чи добре пристає, заглянув в зеркало, чи до лиця, ... вийшовши з дому, старим звичаєм пустив ся іти на місто.

Коли лиш вийшов на вулицю, зараз зявило ся його товариство, приступили радісно до нього і просять ... до шинку.

— Не піду я з вами, мої товариші, вже б... ...е до шинку! — каже. — Вже жадного трунку не буду пити. ...е час мені устаткувати ся, бо виджу сам, що вже досить того! Буду брати ся трохи до якої роботи, бо родичі гнівають ся на мене і сам бачу, щ... ...ле роблю.

— А тобі що дурне до голови прийшло? — кажуть товариша. — Ти славного купця-богача син, будеш брав ся до праці? А тож люди не будуть з тебе сміяти ся? А тож ти не маєш і без праці з відки жити? А тож хто розказує тобі працювати?

— Та я вам кажу, що родичі мої! — каже Петро.

— А хиба би ти дурний був, їх послухати! — кажуть товариші.

Став Петро і знову думає, що йому робити...

— Правда, що ганьба працювати, але щож пораджу? Не буду працювати то родичі гото... ще мене від себе прогнати! — так собі думає. — Але нехай! З...ра піду вже до роботи, а нині ще трошки забавлю ся з веселими товаришами. Сего разу вже буду мати розум і не буду тілько пити, що тамтого разу; але, щоби не піти з ними до шинку, якось не випадає...

І щоби перед товаришами викупити ся із встиду, вступає в дім проклятого шинку.

І щож думаєте, покаяв ся? Чи може уважає, аби не запити ся? Де там! Келішок за келішком, шклянка за шклянкою, так собі підсмарував, що десять раз гірше упив ся як тамтих разів а на останку що робить? Ту красну нову одіж, що допера нині єму родичі справили і перший раз взяв на себе, скинув і заставив жидови за горілку а сам лишив ся лиш в камізельці! Тоді пяний як чотири москалі, вже майже над досвітком, заточуючи ся то сюди то туди, потяг ся до дому, ледве ногами по-

плентав, на утіху своїх добрих родичів виспівуючи по дорозі гидкі плетениці, що хоч уха затикай.

Приходить до дому з галасом і криком, лізе до хати як сновида, падає без памяти і без вечірньої молитви на ліжко і хропе як скотина.

Коли почули родичі таку несподіванку, приходять до того помешканя, світять світло і заглядають до сплячого.

— Нещасний, не дотримав слова! — аж раменами здвигли, побачивши, що їх одинак — стратив красну одіж, забув на родичів, забув на Господа Бога!

Поставали добрі родичі і радять ся, що мають з ним робити. Отець Онисим дуже посумнів...

— Я його вже не знаю за сина! — каже з великим болем серця. — Завтра ще раз справлю йому нову одіж і випроваджу його з дому. Нехай іде від мене, куди його очи понесуть, бо такий злий син не годен, щоби поперед мої очи ходив!

Як постановив, так і зробив.

Скоро Петро встав з ліжка, вже до него отець нічого не каже, лиш дає йому красну нову одежу і готівкою значний гріш.

— Іди, злий сину, в світ від мене, — каже до него — щоби тебе мої очи більше не побачили!

Петро хотів перепросити вітця, але дарма! Отець відсунувся від него.

— Досить того! — каже відходячи. — Вже моє милосердіє над тобою вичерпане, вже мене до крайности довело твоє безбожне житє! Іди, кажу тобі, щоб тебе мої очи більше не побачили!

Петро не хотів вийти, але отець злапав його за плечі і витрутив його як найбільшого ворога з кімнати і замкнув двері на ключ.

Вийшов Петро з хати, став і думає...

— Куди менї тепер подіти ся?... — питає ся сам себе. — Пожди, піду ще раз до своїх товаришів, а вони менї порадять, де маю подіти ся!

Випростував ся як до муштри і пішов просто вулицею, щоби пошукати товариство

Знайте мої любенькі Читачі, що злих товаришів не треба довго шукати! Скоро наш Петро показав ся на вулиці, вже вони суть. Він зачинає о своїй пригоді оповідати, що з ним стало ся і за що його отець від себе вигнав.

— Дурний! — кажуть вони. — А деж ти підеш? Або ти з відки прийшов до них? От як маєш гроші, ходи з нами, випем

ще по одному, а потому вернеш назад до дому... Отець мусить тебе приняти!

Став Петро на хвильку і задумав ся. Нараз обертає ся до товаришів...

— Правда ваша, товариші! — каже. — Або то я який знайда? Або то мій отець не богачем — купцем Онисимом, котрий не має на тілько, щоби його син-одинак не мав за що забавити ся зі своїми товаришами.

І не уважає Петро на гнів вітця, вступає до шинку, а за ним тьма товаришів як рій пчіл, за маткою. Всї сунуть ся до середини шинку і сїдають кождий коло стола, при котрім сїв Петро.

Петро, знаючи, що має гріш в кишени, не жалує коштів своє товариство почастувати, як то вже нераз бувало. Пють і виспівують цїлу ніч аж до сходу сонця: а коли Петро вже не мав гроший і став без жадного шелюга і не було защо платити дальшого почесного, оставляє товаришів в шинку і вертає просто до дому.

Коли Петро пробудив ся і став тверезим, приходить до него отець з набитим револьвером.

— Сину злий і невдячний! — каже до него, ставляючи йому револьвер до грудей. — Кілько рази я говорив тобі, що ти негоден того, щоби мої очи на тебе такого пяницю дивили ся? Ще раз кажу тобі, від нинька ти вже не моїм сином!... Зчезай, злий і негідний чоловіче, з моїх очий, іди від мене в світ за очи, щоби слух за тебе загинув! Видиш той револьвер, котрий до твоїх грудий тримаю? Клену ся перед тобою, невдячнику, Богом живим: коли прийдеш ще раз до мене, і то в пянім чи тверезім станї, випалю кулю в твою невдячну груд. Годї тобі довше опором ставати против вітця! Бувай здоров!

Бесїда та за серце стиснула і глубоко уразила Петра. Пізнавши свій блуд, розплакав ся він як мала дитина перед очима свого вітця. Аж тепер погадав собі, що зле робив до сего часу, і силував ся свого доброго вітця перепросити.

І упав на колїна перед отцем...

— Отче, — благає, лежачи у ніг батька — даруй менї всї провини! Від нинїшного дня вже поправлю ся!

— Не раз, не два ти приобіцював менї поправу! — відповідає отець. — Але щоби ти знав, що справедливі суть слова твого батька, не прощаю тобі, злий невдячний, до того часу, доки не підеш собі від мого дому в світ і через добрі дїла не заслужиш собі перед моїми очима на прощенє. А щоби тобі довести, що злість моя непогамована, то кажу тобі: уступи ся, негідний чоловіче, з моїх очий, від нинька ти не мій син! Аж то-

гди узнаю тебе за сина, коли через добрі діла поміжи людьми заслужиш собі в моїх очах на прощенє!

Петро, вислухавши бесіди вітця, поглянув ще раз милим поглядом на него. Та дерзкість вітця влізла йому в серце і здавало ся йому, що грім з неба ударив в його голову.

— Отче! — кличе з розпукою в серци. — Коли я так страшно в твоїх очах провинив ся, зроби менї ще одну ласку! А та ласка, дай менї хліб в торбину на дорогу і поблагослови мене при відході!

— Зроблю тобі се! — відповів отець.

І пішов до пекарнї, вложив в торбину бохонець хліба, а даючи йому торбину в руки, не говорив до него нїчого, лиш зробив хрест святий рукою і показав двері.

Петро вийшов з хати.

III. ПЕТРО ПУСКАЄ СЯ В ДОРОГУ.

Вийшов Петро, син купця Онисима, з родинного дому, покинув своїх старих родичів, котрі так його любили і до доброго упоминали, покинув своє місто, в котрім перший раз побачив світ Божий, зріс і виховав ся. Коли вийшов за місто, ще раз оглянув ся і поглянув в родинну сторону, так як той рекрут, що покидає свою рідню і йде, куди йму командант розказує. Стиснув його жаль за серце і плакав ревними сльозами, як мала дитина.

— Боже, — каже він — чому я мушу так скитати ся по світі? Хто-ж тепер прийде мене до себе так радо, як радо приймали мене мої родичі рідненькі?

Нараз призадумав ся... Дивні чувства овладїли ним... Він став мов збожеволїлий...

— О товариші лихі і негідні! — закричав диким голосом. — То ви мене випровадили з мого родинного дому, через вас я мушу покидати своїх дорогих родичів, своїх сусїдів і знакомих і своє рідне місто та забирати ся десь в далеку дорогу, сам не знаю куда! О коби за вас був і слух загинув! О, коби я вас не слухав, лиш своїх родичів, котрі мене так красно просили і научали! Може би з мене були люди!...

Вийшов він в чисте поле, розглядає ся на всї сторони, мов би зблудив з дороги, аж нараз приходить на розхідну дорогу. Тут сїв на травици, котра на роздорожу не удоптана людською ногою зеленїла ся, тай глубоко призадумав ся...

— Куда-ж понесете мене тепер, мої очи? — питає сам се-

бе. — Чи туда на право жде мене щасте, а туда на ліво лиха доля, чи може противно? Га, не знаю!

Став він на ноги і думає. Але в його голові повстала суміш найріжнійших гадок, гей би йому наперед очи слув ся нічний сумрк. Стає йому перед очи рідний дім, упімнення родичів, молоді дитинні літа, буйна і прелестна розкіш, ті ласощі, котрі заживав від своєї матери, то лихе товариство ,котре тепер утопив би в ложці води, і та непевна будучність, котра його чекає. Не знає він того, яка його судьба; може де згине марно без кусника хліба межи чужими людьми, а може ті чужі люди відцурають ся від него і не схотять приняти його до себе бодай на ложку борщу...

-- Мушу десь стати на службу — думає собі — і заслужити собі, як отець казав, через добрі діла межи людьми прощеня у него! Але де-ж удам ся?... Дій ся Божа воля... нема шо чекати!..

Бере торбину з хлібом під паху, а палку в руку, повернув в одну дорогу і йде дальше.

Вітрець зі сходу повіває легенький, травиця зеленіє на долині, а помежи нею розцвитали ся ріжного рода і ріжної краски цвіти, по котрих пчілки уганяють ся за пожитком, за медом. Став Петро і дивить ся на ті маленькі робітниці Божі.

-- Ой, Боже! — каже. — Яка маленька мушка, а так пильно працює, щоби мала чим в зимі поживити ся, а я такий великий виріс як дуб і нераз мене мій отець до роботи напоминав... і чому-ж я не подивив ся на ту мушку—робітницю і не взяв собі з неї приміру і не зачав бути старанним та роботящим? А що найгірше, чому я не послухав моїх старих родичів, котрі так мене любили і шанували як ока в голові і все мене напоминали, покинути зле товариство?... Але пропало вже.... розгнівав я свого доброго вітця і не перепрошу його вже, аж доки не заслужу собі через добрі діла на прощенє. Тепер нема що робити, лиш треба шукати місця де міг би я стати на службу і заслужити собі у яких добрих людий на добре свідоцтво і похвалу...

Так розважав він сама себе. Хвильку постоявши та подумавши, пустив ся в дальшу дорогу. Але куда ступить, чорна минувшість і темна будучність завсїгди стають йому перед очима.

В таких гадках і думках перейшов він кілька миль, аж наконець наближив ся до одного міста.

Як лиш вступив в середину міста, зараз розглянув ся, чи не видко де дому Божого, в котрім міг би перед Господом Богом, Владітелем неба і землї, утаєним в Найсвятійшій Тайнї Ев-

харистії, розказати свій жаль, свою тоску, і помолити ся до Него, щоби в своїм Провидінію провадив його стежками правди і дав йому ласку лихих людий оминати.

Розглянув ся Петро наоколо себе і дивить ся, саме перед його очима стоїть дім Божий, свята церква. Утішив ся тим дуже, так що такої утіхи його серце ще не зазнало в житю і ніхто того не бачив, щоби Петро так тішив ся домом Божим, як иниї. Не зважає він на ніщо, лиш біжить просто до дверий церкви, котрі точно в той час були відчинені.

Скоро вступив в церков і побачив св. Кивот на престолії, надає перед ним на коліна, складає руки на грудях і молить ся з слезами в очах...

— Господи Боже, Творче неба і землі! Ото я, блудний син, покинув стежки твоїх святих заповідий, а вступив межи злих безбожних людий, котрі так далеко відвели мене від Тебе, Боже, що не знаю, чи найду я недостойний в Твоїх очах ще прощеня. Від дитиньства до нинїшного дня блудив я далеко від Тебе, а сїти діявола так мене обмотали, так повязали мої руки і ноги, моє тїло, ба і мою душу, що не знаю як з тих вязів видобути ся. Але се правда, що Ти, Господи Боже, милосердний Отець! Ти простив великі гріхи Митареви, Марії Магдалинї і розбійникови на хресті, тож маю велику надію в Твоє велике і безконечне милосердіє, що і менї, нужденному окаянникови, подаш відпущене гріхів. Милосердіє Твоє, Господи Боже, більше чим гріхи цїлого світа; тому я, грішник і окаянник, котрий тут упадаю перед Тобою, Боже, яко перед Паном Царем цїлого світа, прошу Тебе, дай менї ласку через Духа святого, щоби я міг з своїх гріхів через святу сповідь очистити ся, а потім, Боже, заведи мене на добру дорогу і дай менї дістати ся до добрих людий у котрих міг би я заслужити собі на прощене у свог овітця. Ах, грімкі слова його послїдної до мене бесїди, коли випроваджував мене з родинного дому, стоять менї перед очима і превеликий біль та жаль тисне моє негідне серце! Боже милостив буди менї грішному!

Так помолившы ся, встав Петро з перед домку Христового, св. Кивота, отер хустиною свої заплакані очи, удавсь до захристії, приступив до тамошного душпастиря і просив о св. сповідь.

На просьбу Петра вийшов душпастир із захристії і засїв до сповідальницї. З побожностію приступив Петро до сповіди, визнав всї свої гріхи і обіцяв поправу. Опісля підчас Служби Божої приняв св. Причастіє очистивши свою душу, помолив ся Петро ще перед св. Кивотом, а вийшовши з церкви ,удав ся про

сто на ринок міста, щоби вннайти де для себе службу, котрої тепер дуже забажав.

Видко, що Господь Бог вислухав молитву Петра, бо як лиш вступив в ринок, зараз здибав його оден пан, що прохожував ся по камянім хіднику. Пізнати було по нїм, що то був якийсь богатий чоловік, бо мав на собі красну нову одїж і блистячий ланцушок від золотого годинника, що схований був в кишени від камізельки.

Звідки ти, молодче? - питає він Петра, вдивляючись пильно в него.

— О, я з далека, прошу многоможного пана! — каже Петро.

- Але прецїнь з відки? Скажи, не бій ся!

Петро зарумянив ся на лици, як би яка ягода калини.

— Прошу многоуважного пана, я з того а того міста!

— А чого ти зайшов в таку далеку сторону? — питає він Петра.

- За службою, прошу многоможного пана! — відповідає несміло Петро.

— А знаєш ти читати і писати? — питає він знов Петра.

— Та скінчив я три кляси нормальної школи — каже Петро — і умію хоч по просту, але щобудь написати і почислити.

— Може би ти пішов до мене служити? — каже пан. — Я великий купець, то може би ти у мене згодив ся до помочи в склепі? Великих шкіл від тебе не вимагаю, лиш жадаю, щоби ти умів записати кожду спродану річ в торговельній книзї; а коли будеш добре справувати ся, то при тім ще більше доучиш ся. Лиш уважай та слухай мене і совісно сповняй всї обовязки, то пізнїйше дістанеш від мене добрі свідоцтва. Коли довший час зістанеш у мене на службі, то можеш вивчити ся так, що будеш міг їздити перше зі мною а потім сам далеко за море за ріжними заграничними товарами, а з часом, коли будеш ощадним і дослужиш ся більше гроший, то може прийти до того, що заложиш собі склеп і станеш ся самодїльним купцем так як я, котрого тут перед собою бачиш. Пристанеш і хочеш у мене служити? Ну, то ходи зі мною до мого дому, а я представлю тебе своїй женї і покажу тобі свій склеп!

Вислухав Петро тої бесїди купця і сподоб[illegible] ся йому то, що такий незнаний і богатий чоловік так крас[illegible] до него говорить, і не надумуючись довго, згодив ся на слова купця і став у него на службу до помочи в склепі.

Купець велів зараз іти за собою широкою вулицею, котра провадила до його власного дому. Петро з охотою поступав за ним жвавим кроком і оба разом дійшли по хвилі до великої ка-

мениці, де було помешкане купця. Купець представив своїй жені Петра яко нового слугу.

Жена купця розпитала ся Петра звідки він і що він за один. Петро зараз на перше питане приступив до неї, поклонив ся і поцілував у руку та на кожде питане красненько відповідав.

— Видко, — каже купчиха до свого чоловіка — якийсь то буде послушний молодик, бо много було у нас слуг, а ще ні один так красно не відповідав на наші питаня як отсей. Але треба його перше випробувати, що у нього за чеснота; бо може то лишень слова у нього солоденькі, а серце гірким полином підтроєне? Ну, але побачимо, що буде дальше!

Сего розговору Петро не чув, бо купець вже був запровадив його до склепу. В склепі вже було кількох служачих, що довший час на службі у купця позіставали.

Купець поставив Петра на середині склепу, показав йому, що має робити, і наказав, щоби початково всему приглядав ся зо два або три дні, яка робить ся робота в його торговлі, а доперва за кілька днів буде міг брати ся до такого діла.

Петро розібрав ся з одежі і поскладав свої річи в порядку, а поспішивши ся не питає, щоби приглядати ся роботі, лиш бере ся сам ревно до праці. Так працював він кілька днів разом з другими робітниками.

Видить купець, що Петрови красно робота іде, аж любо дивити ся, і за кілька днів він вже лучше все уміє робити, чим другий робітник, котрий уже через кілька літ тою склеповою роботою займає ся. Ба, коли Петро кілька тижнів в склепі, вже йому ніхто в роботі не дорівнає, хоч він був наймолодший.

Так служив Петро у того купця при крамничній роботі через три роки, повинував ся розказам і волі свого пана і справував ся добре і чесно. Купець навіть підкидував нераз гроші, чи не злакомить ся новий помічник на ту грошеву мамону і не переступить семої заповіди божої, котра голосить: »Не кради«; але борони Боже, щоби коли злий дух підмовив Петра і наклонив його до злого діла! Як постановив собі, коли прийшов перший раз до того міста і вступив до церкви, так дотримав слова обіцянки. Коли-ж в кінці переконав ся купець, що Петро справді чоловік добрий і ретельний, віддав йому заряд цілої крамниці, віддав йому всї ключі і спустив ся на нього як на власного сина, і ніколи не було жадної хиби анї в торговлї анї в склепових рахунках. При такім поступованю минули Петрови як сказано, три роки як три днї.

По трох роках вибрав ся купець одного разу в дорогу за море за заграничними товарами, і взяв з собою Петра яко найвірнійшого свого слугу, щоби мати в дорозї поміч.

Скоро лише почув Петро ту вість, що пан хоче його взяти з собою в дорогу, і то в таку дорогу аж за море, утішив ся тим, що не міра, бо така подорож видала ся йому несподіванкою.

— Поправді — каже — перший раз в житю побачу чужий далекий край, побачу ріжні великі міста, побачу те, майже безграничне, море.

Наповнило ся його серце невисловленою радостію, і нетерпеливо очікував він тої години, в котрій мав виїхати в дорогу. А коли прийшла та хвиля і візник луснув батогом перед помешканем купця і заїхав красним возом, до котрого була запряжена пара красних коний, купець і Петро попращали ся з домовими, посідали до воза і рушили в дорогу.

— Пане мій і добродію! — промовив радісно Петро до купця, виїхавши з міста на чисте поле. — Коли за ту велику доброту я вам відплачу ся? За ту ласку, що ви, пане дорогий, звірили ся на мене як на власного сина? Правду кажу вам, що такої несподіванки я не надіяв ся, щоби ви мене коли в таку далеку дорогу взяли. Я буду міг поглянути на далекий сьвіт розглянути ся по чужих містах і селах, побачити безграничне море, придивити ся тим кораблям, що носять тьму людий по морських хвилях! Пане мій і добродію, такої великої утіхи я у своїм житю ще не мав!

— За твою доброту, за твою вірну службу і привязанє до мого дому роблю се для тебе! — каже купець. — А коли, дорогий синку, поїдеш тепер зі мною і будеш добре справував ся, то колись другий раз я тебе лиш самого випроваджу в дорогу, щоби я сам не трудив ся.

В такій розмові хутко переминала подорож.

Переїздили вони ріжні околиці, села, міста, поля і сіножати, ліси і гори, аж накінець заїхали до портового міста над море, з відки треба їм було сідати на корабель.

Невдовзї повсїдали всї до корабля. Коли прийшла година від'їзду, рушив корабель в дорогу на широке море, колибаючи ся то в ту то в иншу сторону, і пігнав рівним морем як по склї. День був красний, на небі анї хмарки, море спокійно стояло; лиш вітрець повівав з вільна і вітрила сильно пхали кораблем все дальше і дальше.

Плили вони так три добі морем, а четвертого дня десь коло полудня приплив корабель до другого берега до портового міста. На розказ капітана служба позвивала вітрила і прикріпила корабель до сухої землї. Всї подорожні, як також і купець з Петром вийшли з корабля і пішли до міста.

Не буду описувати всїх справунків, які мали купець з Петром в заморськім містї. Скажу лиш коротенько, що покупували всї товари, по котрі прибули, зложили те все в порядку до пак, повернули назад до корабля і відплили з поворотом до свого краю. А що дорога повела ся їм добре, то четвертого вже дня повсїдали на свій повіз, з котрим візник на них очикував, і поїхали до дому.

Але привезені зза моря товари не вистали до спродажі на довго. По якімсь часї побачив купець, що на складах у нього вже малий засіб і треба знов о нові товари постарати ся. Прикликав він Петра до себе...

— Петре, слуго вірний! — каже до него. — Виджу, що потреба вимагає постарати ся о нові товари, бо тих, що ми перше собі привезли, вже дуже малий запас. Тож прошу тебе, їдь тепер сам до того міста, де ми були, а знаю добре, що памятаєш, в котрім місцї ми купували. Поїдеш там, накупи потрібних товарів і привези сюди. Торгувати с о них не потребуєш, бо я даю тобі тут все списано на папері; даш лиш сей папір і гроші тому панови, що ми перше у нього брали, а буде все добре, памятати лише, коли той пан виложить всї товари на верх, то старай ся добре їх опакувати, а коли будуть паки готові, разом з ними борзенько вертай до дому!

І дав Петрови в руки папір, вичислив йому гроші, не жалував на дорогу живности, і розказав візникови запрягти конї, і відвезти його над море до пристанї. Петро з радости мало не вискочив зі скіри і не питаючи нїчого, скоренько убрав ся у красну одїж, гроші отримані від свого пана старанно заховав, попращав ся з домовими, сїв на повіз і поїхав в дорогу.

Їдуть вони якийсь там час і приїзджають на конець над море. Петро висїв з повозу і пішов до порту, а візник попас в містї конї і вернув до дому.

IV. ПЕРША ПРИГОДА ПЕТРА НА МОРІ.

Коли прийшла хвиля, що корабель мав рушити в дорогу морем, всї подорожні, а було їх там множество, поздіймали шапки і зачали молити ся. Давним звичаєм проводив молитву капітан корабля.

— Под твою милость прибігаєм, Богородице Діво!...

По молитві усїв кождий на своє місце і пливуть дальше.

Пливуть вони один день, пливуть другий, подорож приятна, вітрець легонький повіває, вітрила вимахують ся і пхають

корабель чим раз дальше на широке море. Прийшла трета ніч, на небі місяць в повни, а безчисленні звізди красно яскраво присвічують, так, що аж любо дихати нашим подорожним; понад кораблем літають нічні морські птиці і викрикують своїми голосами. Подорожні одні співають набожні пісні, другі розмовляють про се то про те, а на конець кождий, зморений сном, опирає ся о стіну корабля, або кладе ся на лавку і засипляє твердим сном

Сплять всі подорожні і снить ся їм кождому що иншого. (А декому не снилось нічого. — Прим. скл.). Аж тут нараз впадає корабельна служба до середини корабля з великим криком...

— Люди, хто в Бога вірує, ратуйте ся як хто може! Насунула ся страшна буря на море і грозить нам всім смертю!... Жде нас неминуча погибіль!

Кождий, хто лиш був на кораблі, зірвав ся на рівні ноги.

— О, Ісусе, Сине Божий, помилуй нас і Ти, Мати Божа, ратуй нас! — заголосили всі.

І хоч корабельники крила розвивали, і хоч всіми силами старали ся вздержати корабель на місці, але на дармо! Страшна буря рве корабель і носить ним по воді так, мов маленькою дитиною. Що підійме його до гори, майже на найвисшу гору винесе, так по тім напрасно кине ним у пропасть аж до дна моря і несе цілком в иншу сторону... Господь знає куди!

Несе так один день, несе другий, несе третий, несе четвертий, аж в кінці приносить до берега якоїсь незвісної їм землі. Тут таки, над самим берегом винесла морська хвиля корабель високо в гору, кинула ним нараз у діл і викинула разом зі всіми подорожними на беріг моря, на цілком чужу, безлюдну землю.

Всі повилазили з корабля майже без притомности, бо кождий був змучений, невиспаний, кождий мало знав, що діє ся з ним і посідали на землю. Відпочивають ожидаючи дальшого Божого помилування.

Сидять вони на зеленій мураві межи густими деревами над берегом моря і поглядають в далеку морську синяву, чи не наїде з відки який корабель, щоби завіз їх до якого людьми замешкалого краю, від котрих могли би довідати ся, куда їм дістати ся до своїх домів.

Але заки надійде та щаслива хвиля, коли Боже милосердє пришле їм спасене, треба їм було подумати об тім, чим будуть жити той цілий час на тім безлюднім пустім острові. Тому капітан розбитого корабля, яко господар дому, радить людям, щоби кождий пішов до внутра розбитого корабля і повиносив

ту живність, котру разом з ними і з кораблем буря викинула. Кождий радо вступає до розбитка і виносить хто що може захопити в руки. Правда, досить навиношено, річий, живности, одежі і богато иншого, що вистарчило би їм на кілька тижнів; але кілька тижнів скоренько перейде, і те все минеть ся...

А що будемо робити потім, коли все минеть ся? — кождий сам себе питає. Нема иншої ради, лиш мусимо здати ся на милосердє Боже, і очікувати тої хвилї, в котрій Господь нас помилує...

Сидять вони один день, сидять другий, сидять тиждень, сидять другий, і не видко ні звіздки, щоби плив який корабель в ту сторону, до тої пустої безлюдної землї. Якжеж довго терпіти їм нужду і недостаток, як довго ждати щасливого дня, щасливої години визволу? Дні борзенько минають і вже третий, ба четвертий тиждень доходить, а не являєсь до них ні одна людська душа, від котрої могли би довідати ся, де вони і в якій сторонї, чи далеко віддалені від свого краю, або хоч від якої землї, замешкалої людьми.

Скінчили ся чотири тижнї. Вже і пятий настав, вже мало що зістало ся в запасї живности з розбитого корабля; кождому стоїть перед очима голодова смерть. Всї ждуть Божого помилуваня і кождого дня горячо молять ся, коли зійде на них милосердє Боже. Вже і пятий тиждень минає, а запасу живности після обчисленя капітана, котрий межи ним, як батько межи дітьми порядкує, вистане ледве на чотири днї. Кождому дрощ іде поза плечі, коли згадає о будучности. Та щож? ради нема! Але милосердне око Господа Бога, котрий своїх дїтий нїколи не опускає, видить кождого, хотяй би і в найнеприступнїйшім місцї. Так і тут; Вже туй, туй мали всї погинути з голоду, але Бог милосердний инакше зарядив.

В суботу рано приходить капітан корабля над беріг моря на прохід. Став, думає кілька хвилин над недолею і своєю і своїх людий і глянув на широке море, котрому другого берега не було видко. І бачить він як десь далеко пливе корабель; але мало що його видко, бо лиш вітрила вимахують ся з далека немов біленькі хустинки. Став він і дивить ся своїми великими очима: колиб міг, то одної хвилї притягнув би маґнетом корабель до себе. Радість безмірна огорнула його і не втерпів довго, лиш з великим криком і з утїхою прибіг до своїх товаришів...

— Братя товариші! радуйте ся, — говорить всїм, бо маємо корабель, котрий до нас приближає ся!

Кождий зірвав ся на рівні ноги і вибігає над беріг моря, щоби тою радістю подїлити ся. Всї поставали на березї моря і очікують. Аж тут нове нещастє! Корабель плив, плив просто

до них, а коли був у віддаленю одної милі, звернув ся цілком у другу сторону.

Падоньку наш нещасливий, що тут робити? — заголосила майже в один голос ціла товпа.

Иншої ради нема, — каже капітан, — лиш один з вас нехай лізе на високе дерево, котре над самим берегом моря росте і нехай возьме біле простирало, та вимахує ним до корабля. Може корабельна служба побачить, що тут є люди і заверне до нас!

Не чекаючи довго, лиш борзенько один мущина виліз з білим простиралом на найвисше дерево, котре над самесеньким берегом моря росло і розпустивши простирало, почав з цілої сили ним вимахувати.

На щастє корабельна служба незнаного корабля доглянула те і повернула зараз кораблем в напрямі острова. Наші розбитки мало не повискакували з радости, коли побачили, що вже будуть могли дістати ся десь межи людий.

В кінци приплив корабель до берега. Небавом з нього повиходили зовсім незнані люди, ніхто нікого бесіди не розумів. Але наші почали пальцями порозумівати ся і просити, щоби їх взято на корабель. Корабельна старшина змилосердила ся над нещасливими розбитками і позволила всім повсідати до корабля. А коли вже всі повсідали, розпущено вітрила і поплили хуткою скорістю на широке море.

Плили вони без перерви цілий тиждень, а коли корабель приплив до пристани, вийшли всі на беріг і пішли до міста, щоби хоч троха дістати живности.

Але що тут робити? Попросити ніхто не умів, бо мова незнана, чужі люди, ніхто їх не розуміє. Рада в раду, мусів кождий хоч на пальцях порозумівати ся і годити ся на службу до ріжних услуг у тамтешних панів, до чого хто міг.

Так і Петро випросив ся до одного пана і став на службу за послугача.

Який він був вірний свому першому панові купцеви, так і тут не змінив своєї вірности. А коли той пан поміркував, що Петро щирий слуга, віддав йому заряд цілого дому...

З часом Петро научив ся тамтешної мови, так, що знав ся розмовити з кождим як би там був роджений.

І служив він так через два роки; а коли довідав ся вже добре де він і в якім краю, як далеко йому до рідного дому, а чув ся вже при грошах, бо через два роки складав кождий гріш до купки, просив при кінци другого року свого пана, щоби дав йому службове свідоцтво, бо він хоче їхати до свого дому, до своїх родичів.

— Але пощо поїдеш? — каже пан. — Чи тобі у мене зле? Чи може не люблю тебе як рідного сина? Не їдь, лиши ся дальше у мене служити! Я тобі підбільшу платню і будеш тепер у мене ігуменом у моїх добрах!

— Не хочу, прошу пана, — каже Петро — бо я лишив у дома старших родичів і вже давно їх не бачив, то мушу їх тепер відвідати.

— Коли так, — каже пан — то перечити твого наміру не буду, хотяй великий жаль мені тебе; а коли ти так напер ся, то пожди, нехай напишу тобі свідоцтво, а тоді собі підеш!

Петро заждав хвильку, пан написав свідоцтво і виносить зі свого помешканя.

— На, маєш, — каже — твоє свідоцтво, котре тобі певно колись у великій пригоді стане. Ось тут маєш платню за два роки своєї служби, а до того за твою вірність і щирість плачу за тебе цілу подорож, котра тебе до твого дому має коштувати!

Так сказавши, пішов пан разом з Петром до пристані і заплатив йому корабельну карточку, а даючи йому карточку у руки, зі слезами в в очах попращав ся і відійшов до свого дому.

V. ДРУГА ПРИГОДА ПЕТРА НА МОРЮ.

Після обчисленя корабельної служби, подорож Петра до його рідного дому мала тревати чотири тижні. Злагодив ся він в дорогу, покупив відповідні дарунки для батька і матери, справив собі красну одіж, постарав ся на цілий час о живність, щоби в дорозі голоду не терпіти, і сївши на корабель, рушив з другими подорожними в далеку дорогу.

Ранок був красний, на небі анї одної хмарочки, лиш легонький вітрець повівав. Подорожні повиходили на поклад корабля і приглядали ся пильно в воду на ті морські сотворіня, котрі красно грали ся по водяній плоскани.

Риби ріжної величини увивали ся по воді, уганяючи одна за другою. Там дальше від корабля величезний кит великориб випускав отвором воду, котра мов би з сикавки високо в гору тонким пасмом витріскувала, і як той величезний будинок, розложив своє черево по верху води. Дальше показав ся величезний морський рак, котрий своїми щипцями мов двома белькамн до купи стискав і менші сотворіня ловив собі яко добичу. Словом, весело їхало ся нашим морякам, а корабель гнав прудкою скорістю, що виповісти годї.

Нараз оглядають ся подорожні, а за ними показала ся на облаках маленька чорна хмара, не більша як капелюх. Такої маленької хмари здавало би ся, не має чоловік чого страхати ся, але де там! За кілька хвиль з тої маленької хмари зробила ся велика хмара, завбільшки як будинок. Ще часочок, ще хвилька, а хмара що раз більшає і ширшає так, що невдовзі закрило ся ціле просторе і ясне перед хвилею небо страшною чорною мов ніч хмарою. За маленький часок почав падати густий дощ. І не встигли наші подорожні оглянути ся, як зірве ся страшна морська буря, страх! Навали води в гору підіймає, що аж лячно згадати.

Перелякані моряки увивають ся. Скілько сил їм стане, щоби корабель від погибелі охоронити. Запустили якор в дно моря і ждуть заки буря утихне; але на дармо. Навальниця бє за навальницею, громи тріскають за громами, що аж у ушах гуде! Подорожні як могли так ратували ся і вкінці видять, що нема що робити, посідали в кораблї і здали ся на волю Божу.

Аж тут знов зірве ся страшна навальниця, більша і грізнійша від тамтих перших, як кине кораблем в гору, майже під самі облаки, а потім як жбурне ним у безмірну морську пропасть до скали... і корабель розтріскав ся на дрібні кусні!

Все, що жило на кораблі, повипадало до моря і в його глубині стало ся жертвою погибелї. Лиш один Петро, не стративши притомности, хопив за дошку, що відбила ся від корабля, і сильно її руками учепивши ся, поплив по морських хвилях мов яка мурашка.

І так раз по раз бурикаючи ся з морськими хвилями, плив наш Петро до самого вечера. Аж під вечер, коли буря устала, доплив він до одного острова, при котрого березї стояв припнятий якийсь корабель. Один з моряків видячи з корабля, що пливе, тримаючи ся дошки, чоловік, борзенько всів у чайку і доплив до Петра, а побачивши, що він живий, взяв його з собою в чайку і привіз до корабля.

Петро був майже без притомности, а прийшовши до себе, окамятав ся, що знов стає в опіцї цїлком чужих, незнаних йому людий; з ними він анї розмовити ся не може, анї попросити їх о щось, бо мова для него цїлком чужа, і то така, що в своїм житю ще подібної не чув. Повиймав він з кишені свої свідоцтва від давного пана і що були цїлком помокли, то положив їх відтак близько вогню в кораблї, де вони просохли. На щастє чорнило з них не позникало.

— Богу Всевишньому дякую, — каже Петро — що хоч той скарб заховав ся добре! Буду мати колись з чим перед своїми

родичами показати ся, що заслугую від них прощеня за давнійші блуди...

Потім повиккладав грошеву монету, що дістав від свого пана. Монета була срібна і золота і вода нічого її не пошкодила. Петро показав її корабельній старшині, котра, взявши монету в руки, могла близше пізнати звідки він прибув. Вони раді були би розпитати ся, що він за один, але ніхто не розумів мови, котрою він говорив.

Корабель постояв при березї острова цілу ніч. Рано, скоро сонце зійшло, повсідали всї на корабель і поплили в дальшу дорогу. З ними поплив Петро.

По кількадневій плавбі прибули вони знов до одного портового міста. Тут висїли всї з корабля, з ними також і Петро.

Але чужі люди, чужа сторона, незнаний якийсь чудацький язик, незнані звичаї і обичаї, все те розсердило Петра і прийшов йому жаль на серце. Сїв тай плаче.

— Що менї почати? — плаче і думає. — Вже туй-туй мав я дістати ся до свого дому, до своїх родичів, про котрих так довгий час анї чутки не мав чи вони жиють; аж тут знов спіткало мене таке нещасте! Господь Бог виратував мене таким чудесним способом, але що дальше вічну?... Сидїти завсїди тут не буду; треба якось старати ся, щоби не згинути з голоду! Бо коли Господь Бог милосерний виратував мене з такого великого нещастя, що я на малій дошцї морські хвилї перебрив, то і дальше на сухій землї не дасть менї згинути, хоч і між чужими людьми!

Встав відтак з того місця і йде до міста. Приходить в ринок. Місто красне і богате.

— Треба щось купити, щоби поживити ся! — думає собі.

І добуває з кишенї один золотий гріш і дає купцеви, що спродавав хлїб. Купець взяв гріш, подивив ся на нього тай віддав назад. Була то, бачите монета з иншої держави.

Петро взяв гріш у руки і думає, що йому тепер робити. Але прийшла йому до голови добра гадка; бере він свою монету і несе до золотника. Золотник зважив золото і виплатив Петрови, що належало ся і вже бідняга Петро мав за що купити хлїб та ще дещо. Так посиливши ся чим Бог дав, встав з місця і ходить по містї як та заблукана овечка, що відібє ся від череди. Аж ось здибає його один пан...

Питає він Петра своєю бесїдою, звідки він і що за один. Але щож? Петро нічого не розуміє, лиш добуває з кишенї свої свідоцтва і дає панови читати.

Взяв пан, читає і також не розуміє; але щоби переконати ся, що Петро за один, взяв його разом з свідоцтвами і повів до

толмача, перед котрим Петро визнав все, що він за один і де був.

— Коли ти такий добрий, як свідчать твої свідоцтва, — каже пан до Петра, довідавши ся, що він праведний чоловік — то ходи до мене в службу так само за послугача, як у тамтого пана, у котрого ти був перше. Дістанеш таку саму платню, що і в нього...

Петро радо зголив ся.

І став він у того пана на службу, як перше; а коли пан переконав ся, що він добрий і справедливий, віддав йому заряд цілого свого дому.

Служив Петро знов три роки. Через той час научив ся там тейшої мови і умів докладно з кождим говорити. А коли скінчив ся йому третий рік, просив він пана, щоб дав йому свідоцтва його служби.

— Я — каже — вже поверну до свого дому, в котрім я лишив старенських родичів. Хочу конечно їх відвідати, бо не знаю навіть, чи жиють вони ще на світі.

Пан його просьбі не перечив, лиш взяв чорнило і перо, написав красне свідоцтво, виплатив йому за всї три роки його належитість і з жалем випровадив його з дому, додавши ще грошій на подорож.

Петро, подякувавши пану за любов для него через весь час служби, попращав ся з ним і пішов просто до корабельної пристані.

Вийшов Петро від свого пана зараз по полудни. Прийшовши до пристані, довідав ся, що корабель аж доперва на другий день рано має рушити в дорогу. Отже став він і думає...

— Чого буду блукати по по ночи по пристани? — каже сам до себе. — От лучше піду ще трохи на прохід там де мій пан нераз ходив.

А то, бачите, був таки о кількадесять кроків від морського берега на морі островець а на тім острові були самі смерекові дерева і корчі глою, помежи котрими були навочно пороблені хідники і бесїдки. Хто хотїв дістати ся на той островець, мусїв їхати кусник дороги водою на судни. Пани по цїлоденних занятях виходили тут вечером на прохід

Отже Петро сїв на судно і переплив через воду на другий бік берега. Тут висїв і пішов на островець.

Якось лучив ся такий час, що ані живої душі на островцї не було, нїхто тамтуди ниш не переходив. Петро обійшов так всї хідники раз, обійшов другий раз, заглянув по всїх кутках цїлого острівця... нїчого не чути і нїчого не видати! Скучило ся

йому ходити і гадає вже вертати назад до судна і відплисти до міста, аж тут чує нараз за корчем глоїни крик женщини...

— Хто в Бога вірує, ратуйте людоньки!

Не зважає на нічо, лиш біжить борзенько за той корч, звідки крик до його ух доходить. Прибігає там, а його очам представляє ся страшний вид! Ото два розбишаки обдирають якусь богату дівчину. Вже поздирали з ньої перли і инші дорогі камені і перстені і друть ще одіж; один розбишака держить в руці острий кинджал, хотячи її убити.

З великим криком прибігає Петро до них; але що двох, то не один! Не слухають його розбишаки, роблять своє дальше...

— Товариші! — кричить Петро, набравши відваги. — Ходіть сюда, полапаємо і повяжемо лютих розбишак!

Розбишаки, думаючи собі, що з Петром ще є кількох товаришів, лишили дівчину а самі почали утікати. Петро, не нагадуючись довго, хопив скоренько панну на руки і побіг з нею просто до берега. Тут повсідали обоє в судно і поплили на другий бік.

Побачиви розбишаки, що Петро їх ошукуав, і почали за ним гнати; але вже було за пізно. Бо заки вони встигли добічи до берега, вже Петро був з дівчиною на другім боці за водою. Обоє пішли просто до пристані. Тут заплатив Петро дві корабельні карточки на цілу подорож за себе і за товаришку свою і очікував коли корабель відплине на море.

VI. ПЕТРО ПОВЕРТАЄ ДО РІДНОГО СВОГО ДОМУ.

На другий день раненько, як лиш розвиднїло ся рушив корабель в дорогу, а що день мав бути красний, бачила корабельна служба по природі, бо небо було погідне і мрака стелила ся по верху води. По стоячій спокійно воді плив корабель мов ткацький човник поміж нитки густої пряжі, колибаючи ся то в сей то в той бік.

Відплили вони кусень дороги так, що могли ще побачити місто, котре перед хвилею покинули; дальше видно було ледво вершки високих дерев і камениць, а в кінці цілий видогляд згинув з очий; лишила ся лиш вода і облаки. Подорож була тепер добра, бо за цілий час не було найменшої перешкоди, а за кілька днів дістали ся наші подорожні щасливо на другий беріг моря.

Припливши до пристані, повисїдали всї подорожні з корабля. Висїли також Петро і його товаришка-дівчина.

Зараз виміняв Петро гроші, що мав за його службу, а була їх красна сумка, пішов в місто і купив там пару гарних коний і віз, а посадивши свою дівчину на заді воза, сам яко підвізник поганяв коні і допитуючи ся від одного міста до другого, зеїхав вкінці до міста, де мешкали його родичі.

Їхав він кілька тижнів і часто попасав коні, а коли прибув до свого родинного міста і обвіяв його той родинний воздух, котрий перед кількока роками покинув, а побачивши помешкане свого батька, жаром любови наповнило ся його серце, що Господь Бог позволив йому діждати ся тої хвилї, повернути на родину, котрої в своїм житю не надіяв ся побачити.

— Пішов би я — каже сам до себе — разом з своєю товаришкою до дому мого батька і сказав би йому, що то є дівчина, Богом менї призначена, що я на одній дощинї морської хвилї переборикав, а потім ту дївчину, котрій леда хвиля грозила в очи неминуча страшна смерть, від лютих розбишак з під острого ножа вiдiбрав, що те все, видить ся, Господь Бог учинив для мене і для неї; але щож? Ануж мій батько має ще в серцї ту давну на мене злість і за мало буде йому тої заслуги, тут в свідоцтвах виписаної щоби його перепросити і прощеня давних прогрішень вибрати, котрих я в буйній молодости моїй через лихе товариство допустив ся; а коли прийду до нього разом з сею невинною дівчиною, то він мене разом з нею витрутить за двері, так як менї зробив тодї, коли я не хотів з його очий уступити ся і в сьвітї шукати долї... А хоч би мене приняв і всї провини простив, але коли не схоче її приняти і скаже, що то якась недобра людина, коли відважила ся такий далекий світ зі мною подорожувати, а що тодї буде, а що тодї почну?

Став відтак з кіньми і з возом перед містом і думає, що має почати. Постояв, постояв, подумав...

— Знай се, моя люба, каже до дївчини — що ти тепер разом зі мною не можеш станути перед очи мого батька, бо не можу знати, що батько може собі гадати; але нехай то тебе не позбавляє надії! Я завезу тебе до гостинницї і винайму для тебе мешкане на один місяць і через той час буду старати ся о удержане для тебе. І не гадай собі, моя люба, що я тебе забуду; хорони Господи! Я тебе денно кілька разів відвідаю, буду мав завсїди гадку о тобі і з очий своєї тебе не спущу як рідний батько. А що буде дальше, побачиш скоро; лиш прошу тебе, не жури ся, але терпеливо ожидай кінця!

По тій бесїдї рушив Петро кіньми і заїхав перед гостинницю, в котрій згодив мешкане на оден місяць. В тім мешканю лишив свою дівчину а сам навернув коні і дуснувши батогом, заїхав на обійсте свого батька.

Отець, видячи через вікно, що хтось заїздить до нього на
обійсте, погадав собі зразу що то може котрий з його товари-
шів приїхав до нього в гостину, і вийшов сейчас з хати йому
на стрічу, щоби його привитати. Коли ж побачив, що то його
син Петро заїзджає, правда, з радости мало що не вискочив;
але щоби не дати пізнати, що у нього ще не вигасла вітцївська
любов до сина, котрого вигнав перед кількома лїтами з дому,
навіть не привитав ся і тамуючи в своїх грудях радість, не за-
говорив ані найменшого словечка, лиш мовчки повернув на-
зад до хати.

Зажурив ся Петро, що отець його не показує вдоволеня з
повороту сина, віскакує з воза і добувши всї свідоцтва з кише-
нї, біжить просто в хату і паде на колїна перед батьком, котрий
вернувши з обійстя, сїв на крісло і глубоко задумав ся.

— Отче! — закликав Петро, сплакавши ревними слезами.
— Отсе я, син твій, котрого ти перед кількома лїтами вигнав
від себе, коли вже досить наскитав ся по світї, вертаю до тебе,
а чи я заслужив собі в твоїх очах прощене, поглянь, отче, в ті
папери! Вони тобі правду скажуть!...

І подав батькови свої свідоцтва.

Батько, видячи великий жаль сина, бере йому з рук сві-
доцтва і читає; але що свідоцтва були писані чужою, йому не
знаною бесідою, то не може їх відчитати і подає їх назад Пе-
трови.

— Сину, — каже — не розумію того витолкувати, що тут
є написано, бо мова чужа; але прошу тебе, виясни менї ту тай-
ну, що стоїть в сих паперах. На тебе, яко мого сина, спускаю
ся! Надїю ся, що ти менї правду скажеш!

Взяв Петро від батька свідоцтва і читає, а що перечитає,
кожде слово пояснює. Перечитав, пояснив і поцїлував батька
в ноги.

— Вірю тобі, мій сину, що правду менї говориш, і щоби
ти більше не скитав ся по світї і не теряв тілько сили, то про-
щаю тобі все і нехай Господь тобі простить!

Сказавши се, купець Онисим взяв свого сина Петра за ру-
ку, підвів його з землї і поцїлував в голову.

Загальна радість повстала в хатї. Зараз довідалась і мати,
прибігла і привитала ся з сином, котрий її руки обцїлував. Всї
троє заплакали ся як маленькі дїти, а коли жаль утихомирив
ся, почали утїшені родичі близше розпитувати ся о всїх при-
годах, котрі Петро переніс.

Оповіданям Петра не було майже кінця. Як він з хвилями
морськими боров ся, дальше як якісь чужинцї завезли його в
чужий край, як він служив у сього то у того пана, як він справу

вав ся і так дальше і так дальше, все по черзї розповідав і коли скінчив свою бесїду, була вже друга година по півночи. Всї повечеряли і пішли спати.

Петро пішов до своєї давної кімнати, в котрій перед кількома літами з за своєї буйної молодости перебував.

VII. ПЕТРО ЖЕНИТЬ СЯ.

На другий день рано всі повставали здорові з ліжка. Петро відмовив утренну молитву, умив ся чисто, убрав ся в гарну одїж і приступив до вітця.

Позволь менї, отче, — просить його — йти до церкви помолити ся Господу Богу і подякувати за ту ласку, що менї дав відітхнути рідним воздухом в домі і побачити ще своїх родичів при житю!

Отець, чуючи від свого сина таку просьбу, утішив ся тим дуже.

Сину мій, Петре! — каже до него. — Не гадай, що ти мій слуга, ні! Ти мій рідний син-одинак, котрого люблю і поважаю ще дужше, як перед тим, і не жадаю того, щоби ти у мене брав дозволене, коли хочеш де піти. Адже ти вже маєш розум і сам знаєш, що добре, а що зле!

Петро поцілував батька в руки і пішов на село. Тут насамперед вступив до церкви, уклякнув на колїна і помолив ся до Бога і вислухав Божественної Літургії. Коли священик запер царські врата, помолив ся Петро ще раз і вийшов з церкви, удав ся просто до своєї дївчини, котра в гостинницї нетерпеливо на нього очікувала.

Я гадала, — каже вона, що ти вже не прийдеш до мене, і з такою нетерпеливостю тебе ожидала, що аж пульга бере ся мене!

Того собі не гадай, — каже до неї Петро — щоби я мав до тебе не прийти, або за тебе забути! Ти тепер круглою сиротою, бо не маєш тут жадного роду, лиш мене одного; тож колиб я опустив тебе, то Господь Бог скарав би мене. Бо чей не привів я тебе тут на те, щоби ти скитала ся межи чужими людьми. Але тепер прошу тебе, скажи менї що ти за одна і чи маєш ти де свою родину? Я-ж до сего часу тебе про се не питав!

— Ой, Петре, Петре! — каже дївчина, зітхнувши глубоко. — Колиб ти видїв мого батька, мою матїр, в якій вони десь тепер розпуцї і тузї за мною! Певно з превеликого горя та жалю дні житя їх вже обмерзли... Боже милостивий! чи буду я ще ко-

ли видіти своїх родичів рідненьких і чи розвеселю їх ще хоч одну годину!

І дівчина гірко заплакала... а коли утулила ся з превеликого жалю, стала відповідати на питаня Петра.

— Я — каже — є дочкою-одиначкою одного царя, котрий має широкі краї, богаті палати, безчисленні скарби, много слуг, словом все добро, чого лиш душа забажає. Я вихована в великих розкошах, мала подостатком всего, чого лиш забажати могла моя буйна молодість, а ще до того за кілька днів мало бути моє весілє з одним найвірнійшим мому батькови міністром. Тимчасом в ночи перед тим, коли ти мене виратував від смерти, викрали мене люті розбишаки з дому, завели мене аж на той остров і обдерли з мене ті дорогі річи, котрі я на собі мала, і були би мене певно забили, колиб Господь Бог милосерний не був надніс тебе, яко мого ангела хранителя. Ти оборонив мене від неминучої смерти і тому прирікаю тобі, що не опущу тебе до самої смерти. А коли хочеш, дорогий мій хранителю, то їдь зі мною до мого батька, там зараз обоє візьмемо шлюб і батько мій віддасть тобі цілий великий край в заряд і будеш царем. Потім приїдеш тут і возьмеш з собою своїх родичів; нехай жиють ще троха в розкошах, які їх ожидають в моїм домі.

— Колиб о що иншого розходило ся, відповів Петро, то я зараз би послухав тебе, моя дорога! Але такому жаданю мушу відмовити, бо знаю добре, що хотяй би я і хотів так учинити, то родичі на те не пристануть, щоби тут лишити свою батьківщину, а їхати в чужий край. Але як Бог допоможе, то прийде і на те час; вперед однак мусить нас звязати тайна супружества, а потім подумаємо і о чім иншім. Будь здорова не на довгий час, бо тепер мушу іти до дому...

Повернувши до дому, з'їв Петро обід і взяв ся пильно до праці разом з своїми родичами при продажи товарів в склепі.

Минуло вже кільканацять днів по повороті Петра до дому. Побачив купець Онисим, що його син Петро став цілком иншим чоловіком, як був перше, що у нього тепер статок, тверезість і трудолюбивість. Побачив і радить ся з своєю женою і стали обоє його просити, щоби винайшов собі приятельку житя і женив ся.

— Сили наші — кажуть до нього — з кождим днем все уменшають ся, а дальше прийдуть літа і хвилї, що не будемо могли на себе заробити і того господарства, котре посідаємо дотримати; тож завчасу, сину, коли ще можемо, просити тебе, ожени ся і віддамо тобі цілий заряд дому а ми при тобі будемо свого віку до смерти дожидати.

— Добре! — відповідає Петро. — Коли желаєте видіти мене в супружім стані, то я яко вам син, пристаю на ваше жадане, а щоби пошукати собі товаришки житя, то позвольте мені вийти межи людий, щоби десь винайти собі милу свому серцю подругу.

А треба нам, любі Читачі, знати, що в той час коли говорили о женитьбі Петра, був то тиждень перед іменинами старого Онисима. Завсїди, коли старий купець справляв іменини, сходили ся до нього сусїди, кревні і знакомі, і кождий складав старому купцеви многа літа, а опісля цілий день всі забавляли ся і тїшили ся разом з Онисимом, що Господь Бог дав йому діждати ся тої торжественної хвилї іменин. Те саме мало відбути ся в домі Онисима і сего року, як сказано, за тиждень.

Коли Петро почув, що за тиждень мають відбути ся іменини його батька, побіг зараз до своєї дівчини і розказав їй ту вість.

— Приходить менї щаслива гадка! — заговорила вона подумавши хвильку. — Підиж Петре до склепу і купи менї ниток ріжної краски і білого полотна.

— Нащож тобі ниток і полотна? — питає ся Петро.

— Бо хочу вишити красний килим на іменини твого батька, килим з його іменем! — відповідає дївчина.

Пішов Петро до склепу, купив полотно і нитки і приніс дївчинї. Вонаж таки зараз того самого дня взяла ся до роботи. За тиждень був килим вже готовий з вишитою написею: »Многая літа отцеви Онисимови!«

Прийшов день іменин, почали сходити ся гості з желанями многих літ. По желанях всї запрошені гості посїдали поза столи і смачно запивали той щасливий день іменин солодким вином. В тій самій хвилї входить післанець до кімнати, в котрій зібрані гості разом з Онисимом розмовляли, стає перед Онисимом, желає йому многих і благих літ і віддає йому в руки пречудно вишитий килим.

Всї гості та сам Онисим дуже сим зачудували ся! Бо бачите в тодїшних часах ніхто в тих сторонах, де мешкав Онисим, та в цілій державі навіть не умів ніхто такої річи вишити або хоч приповісти, що сей або той потрафить вишити голкою імя якоїсь особи, так як тут всї видять на тім килимі.

І кождий став на рівні ноги, забув язика в губі, лиш дивить ся зачудований на той килим! Кождий питає післанця, що то за особа вишила те диво-чудо, котрому подібного ніхто в житю ніколи не бачив. Післанець показав крадькома на Петра, даючи до пізнаня, що він ту особу знає а потім сам низько вклонив ся і вийшов з кімнати.

Тоді прикликав старий отець Онисим Петра до себе...

Скажи мені, сину, — питає ся його — що то за особа зробила ту штучну роботу? Ти певно мусиш її добре знати, коли вона той килим в самий торжественний день моїх іменин мені тут прислала, та ще з написею мого імени та з желанями!

Батьку, каже Петро. — Ту тайну ношу в своїм серці, а коли желаєш знати хто та особа, то виявлю тобі тут в присутности всіх гостий. Прошу вас, Батьку, і ви всі дорогі гості мого дорогого батька, послухайте уважно.

В комнаті настала глубока тишина.

Коли я — став Петро розповідати — вже зібрав ся в дорогу до дому зі служби від мого другого пана, пішов я, заки корабель мав відпливати, перейти ся по однім острові. Було то вечером. Якось лучило ся так, що ані живої душі на острівці не було, ніхто в той час туди не переходив. Я обійшов всі хідники раз, обійшов другий раз, заглянув по всіх кутиках острівця; нічого не чувати і нікого не видати! Скучило ся мені ходити і я думав вже вертати назад до судна і відпливати до міста, аж тут нараз чую за корчем глоїйний крик женщини: »Хто в Бога вірує, ратуйте людоньки!« Я не зважаю на ніщо, лиш біжу борзенько на той корч, відки крик до моїх ух доходив. Прибігаю там, а моїм очам представляє ся страшний вид! Ото два розбійники бють якусь бідну дівчину. Вже [illegible] забрали з неї перли [illegible] дорогі камені і перстені і друть ще й одіж, а один з розбійників держить в руках острий кинджал, хотячи її убити. З великим криком прибігаю до них; але що двох то не один! Не слухають мене розбійники, роблять своє дальше... »Товариші!« крикнув я, набравши відваги. »Ходіть сюда, поламлемо лютих розбійників!« Розбійники гадали, що зі мною є ще кількох товаришів, лишили дівчину, а самі почали тікати. Я, не надумуючись довго, хопив дівчину на руки і побіг з нею просто до берега. Тут сіли ми обоє в судно і поплили на другий бік. Побачили розбійники, що я їх ошукав, почали за мною гнати, але вже було за пізно! Бо заки вони встигли добічи до берега, я з дівчиною був вже на другім боці за водою. Ми пішли обоє до пристані. Тут купив я для себе і для вирятованої дівчини дві корабельні карточки на цілу подорож і тим способом дістав ся з нею до мого родинного міста. Тут не смів я стати перед очи свому батькови, бо я бояв ся, щоби мене разом з нею не прогнав від себе, і тому наняв для неї кімнату в гостинниці і цілий вже час маю о ню старанє. Вона, довідавши ся, що сьогодня, татку, Твої іменини, вишила сей килим і присилає тобі в доказ свого глубокого для тебе почитаня! От, як то все стало ся!

— Не бій ся, сину, — каже батько, вислухавши оповіданя.

- Коли вона тобі сподобала ся, то чомуж мав би я вам перечити? Можеш припровадити її сюда! Я зараз вас поблагословлю і нехай та особа твому серцю мила мешкає разом зі мною в одним домі а не тиняє ся десь по чужих домах!

Петро урадуваний, що батько позволяє йому на те, побіг зараз до гостинниці і розповів своїй дівчині все, як стало ся. Вонаж скоренько перебрала ся в празничну одежу і разом з Петром поспішила до Онисима.

Вступивши в світлицю, в котрій Онисим разом з гостями попід столами сиділи, дівчина поклонила ся всім присутним. Старий Онисим встав з крісла, взяв її за руку і посадив коло Петра [illegible].

[illegible] тобі на імя, красна дівчино? - питає батько.

Я називаю ся Зулима, - - відповідає дівчина - а щоби ви знали, що я за одна, то прошу послухайте! Я є дочкою-одиначкою великого царя, котрий тішив ся мною, як [illegible] ся донником. Була я пишна царівна, в великих розкошах вихована, і вже леда день мало бути моє весіле з одним хоробрим мінистром та правду сказати, вже всі [illegible] я були готові і напитки стояли повиточувані. Але чи так Бог [illegible], чи лиха судьба судила, викрали мене з тих пишностий [illegible] розбишаки і завезли мене в незнану сторону, [illegible] де зрабували з мене всі дорогоцінности, [illegible] дорогу одіж і вже леда хвиля, мала я згинути від острого кинджала, котрий над мною тримав один розбишака в руці, але Бог [illegible] скавий надіс мені ангела хранителя, котрим був ваш син Петро, і вирятував мене з грізної здавало ся неминучої смерти. Йому, тому вашому синови Петрови, винна я моє житє, а тепер свято тут перед вами присягаю, що його не опущу до самої смерти, хоч би мені і не бути його жінкою! Нехай іншу возьме собі за жену, сего не перечу; але я буду його служницею, буду його розказам повинувати ся, доки мене Господь Бог буде тримати при житю на сій землі.

Виповідаючи ті слова, залляла ся Зулима горячими слезами і хлипала як мала дитина.

Колиб ви — оворила вона дальше, перелякавши ся і свій жаль здавивши — бачили теперішне положенє мого батька, то ви певно кождий сплакали би собі. Він десь гіркими слїзонськами умиваєсь по утратї своеї одиначки! Таж мої родичі не допускали, щоби на мене порох упав, а хоронили мене днем і ночию, тїшили ся мною як рибка чистою водичкою або як мала дитина матірю. Я вже леда день два мала дістати цїлий край яко віно від свого батька і леда хвиля стати царицею; аж тут лиха судьба прису-

дила мені розлучити ся зі своїми родичами, покинути всї розкоші і вандрувати далеко в світ, де бути я ніколи не надїяла ся. Але нехай діє ся воля Божа. А батько мій ріднесенький десь певно з тої великої туги за мною змарнів і пожовк як та цвітка на піску без роси-води, а мама моя дорога певно десь млїє і через вітер буйний або через сивого сокола вісти до мене посилає, та сама не знає в котру сторону слати. Колиб мої родичі знали де я тепер перебуваю, то певно не жалувалиби половини свого царства стратити, щоби мене на свою рідність привезти; але щож? Дорога до мого батька дуже далека, не дістану ся як будь та до того сама не знаю, куда їхати, щоби до дому дістати ся, а в кінці, колиб я навіть і знала і уміла дістати ся, то, як кажу, не покину свого ангела-хранителя, вашого сина Петра, доки мого житя, нехай би прийшло менї найгірше горювати; бо було би се смертельним гріхом не віддячити ся за се добро, котре менї учинив, вирятувавши мене з лихих рук розбишак, вирятувавши мене з пащі страшної неминучої смерти.

Коли Зулима оповідала, всї присутнї в домі Онисима слухали з великою увагою і кождий тримав хустину в руцї, щоби отерти заплакані очи. Камінного треба було серця, щоби не сплакало над так лихим теперішним положенем царської дитини, за котрою десь родичі тужать і розпадають ся.

Онисим встав відтак з крісла.

— Сину Петре, чи хочеш сю дївчину, котру ти привіз собі з далекого краю, мати за жену?

Петро поклонив ся низенько на всї сторони, перше батькови, а потім всім гостям.

Отче мій дорогий! — каже — хиба один Бог зможе нас обоє розлучити! Сю дївчину дав менї сам Господь Бог! Перед трома лїтами я був би до вас приїхав і як я вам оповідав, був вже в дорозї, але Господь Бог инакше зарядив! Корабель, на котрім їхало нас кілька сот осіб, розбив ся і весь добуток, який на нїм находив ся, разом з народом пійшов у воду. Лиш я один за його святою волею на однїй дощцинї перебув морські хвилї, а то видить ся тому, щоби сю дївчину, що осьде перед всїма нами стоїть, від лютих розбишак вирятувати і собі за жену узяти. Слово прирікаю, иншої кромі неї не хоче моє серце.

— Нехай вас Бог благословить! — підніс тепер торжественний голос отець. — Не маю що закинути проти вашого житя і коли любите одно другого, то не бороню вам пібрати ся. А щоби богато часу не теряти, збирайте ся обоє, я вас поведу до священика...

В три тижні по іменинах купця Онисима можна було бачити в тім самім домі ще красшу забаву, бо тепер справляв той сам купець свому синови весілля. В цілім місті ніхто не памятає такого весілля, яке справив Онисим.

Столи угинали ся під солодкими винами та пишними стравами. Кождий, богач чи бідний, знайшов в домі Онисима приязну гостину, музика грала майже без перестанку, гості одні відходили домів а другі прибували. Кождий ішов з тою цікавостію, щоби на таке нечуване весілля подивити ся.

Так побрали ся Петро і Зулима. По шлюбі охочі до танцю гості ще троха потанцювали і опісля розійшли ся, кождий до свого дому; лишили ся лиш домові. Тепер наш Петро, як привик був до праці помежи чужими людьми, так ніколи не посидів дармо із заложеними руками, але завсїгди знаходив собі що будь до роботи. Найбільшеж трудили ся тепер вони обоє в склепі при продажі товару, при чім їм служба помагала. Як бувало при старім батькови в склепі було завсїди повно гостий, так і тепер ніколи не бракло купців і товари скоро відходили. Всї, старий Онисим з Мариною і його син з Зулимою, жили собі в згоді і гаразді і не спамятались, як понад їх домовим спокоєм перешумів цїлий рік мов одна днина.

VIII. ДАЛЬШІ ПРИГОДИ ПЕТРА НА МОРЮ.

По році поблагословив Петра Господь Бог, бо жена його, Зулима породила йому гарного здорового хлопчика, котрого охрестили Онуфрійком. Онуфрійко вдав ся до свого батька, як одна кропля роси до другої. Велика радість знов наступила в домі Петра. Ту радість поділяли і старі родичі Петрові, а вжеж найбільше старенька бабуня Марина, котра свого маленького внучка як найстаранїйшою опікою оточила і ніколи з рук не випускала, лиш доглядала і стерегла як ока в голові. Добре то приповідають: щаслива та дитина, котра має ще бабуню!

Так при добрім і старанім вихованю ріс Онуфрійко як пампух в маслї. Петро з женою трудили ся вже сами в торговлї, бо старий Онисим майже ніколи до склепу не заходив.

— Я вже досить натрудив ся коли не було сина! — говорить бувало все. — Тепер нехай вже син працює, а я вже на свої старі літа при нім троха відпочину!

Одного разу, а було то вже два роки по весїлю радить ся Петро своєї жінки...

Слухай, Зулимо! — каже. — Бачу, що вже малий засіб товару в склепі; купувати тут дорого, спродавати би тано, то нам і не оплатить ся! А я маю гадку поїхати за море по закупно, бо там і товар лучший дістану як тут і кожду річ дешевше куплю; прошу тебе, ти мені не борониш?

Але Зулима не виросла, як то кажуть, на печи і як би могла добрі заміри свого чоловіка перечити?

Їдь, мужу! — каже — в дорогу, а я сама тут в склепі заставлю тебе цілий час поки вернеш. Але коли ти аж за море вибираєш ся, то вишию тобі дві хоруговки з буквами мені знаними. Памятай, коли будеш сідати на корабель, проси капітана, нехай виставить хоруговки на верх корабля, а будеш тоді безпечний в часі не дай Боже якої пригоди!

Так порадили ся обоє і пристали на волю одно другого. В кінці надійшов день, в котрім Петро мав вибирати ся в дорогу. Повізник зладив віз, запряг коні, Петро забрав до закупна товару потрібні гроші, попрощав ся з жінкою і горячо ми. поцілував [illegible] маленького Онуфрійка і рушив з міста дорогою, котра провадила до моря. За якийсь час прибув до пристані і оплативши корабельну карточку, очікував часу, коли мав корабель відплисти на водну дорогу. Візник з кіньми повернув до дому.

[illegible] корабельного капітана виставив Петро [illegible] що дістав від жени, високо на довгім тичці на верху [illegible] тонько повівав вітер ними і вітрилами. В недовгім [illegible] в дорогу.

Початково виглядала ся подорож гарною, бо море стояло спокійно, а небо красно випоготіло ся і не було видко ані одної хмарки. Корабель при легкім вітрі плив скоренько по воді, [illegible] дрібненькими ніжками по багнистих шуварах. Не счулю ся подорожним, коли минув день.

В невдовзі прийшов вечер, сонце сховало ся за вечірний сумрак, лиш золотисті лучі показало на світ, мов би говорило всім пливучим »добраніч!« Коли ж золотисті лучі зникнули на обрії, почав з противної сторони подувати сильний вітер.

Хоч вітер був сильний і корабель гнав скоро, але не давало ще нікому жадної причини до страху. Нараз, мов би яка величезна катастрофа вибухла, надійшла страшна морська буря, котра почала метати кораблем як павутиною. Страх кождого огорнув невисловлений, кождому завмерла кров у жилах; а що наш Петро до таких річий був призвичаєний, не стратив духа, лиш кождого успокоював і тихомирив.

Не бійте ся, добрі люди, — говорить — морської бурі! Чейже Бог милосерний не дасть нам тут на сім широкім морю

загинути, чей його милостиве око видить нашу біду і наш скорб; встаньте кождий на ноги, взнесіть руки [illegible] гори, а Бог [illegible] і милосердний нас не [illegible].

По приказу Петра кождий з подорожних встав на рівні ноги і взніс руки до гори.

— Боже, Боже, — молили ся всї — [illegible] Ти, Боже [illegible] Мати, ратуй нас!

[illegible] мов не слухають той [illegible] море не знати де і [illegible] коював людий, як міг, щоби не клопотались і [illegible]

— Отже ж — каже — Господь Бог від [illegible] уха свого [illegible] невмитнього уха і неможливо [illegible], щоби [illegible] і слезами в очах [illegible]

І ледве, ледве, удало ся Петрови допровадити [illegible] кождий на його слова успокоїв ся і здав ся на волю Всевишнього.

Тимчасом розлючена буря не устає і море [illegible] [illegible] ов [illegible] чигає, щоби ті жертви, котрі [illegible] ся в кораблі, пожерти, і чотири дни носить їх по [illegible].

Пятого дня десь около полудня ударив [illegible] боком до чогось твердого і здавало ся кождому [illegible] на година вибила! Приглянули ся близше, а то [illegible] бель до берега якоїсь земли, на котрій видно [illegible] [illegible] мури великого міста.

На розказ капітана всї подорожні повиходили на сушу [illegible]. Показало ся, що ніхто найменшого [illegible] не потерпів, ніхто не стратив життя.

— Превелика є сила горячої молитви? — замітив Петро.

Тепер прикріплено корабель до берега. Всї подорожні поусїдали на земли і очікували коли перестане буря потити ся, щоби могли у дальшу дорогу відїхати.

Тимчасом буря не устає; море немов казить ся, морські хвилї немов бісують ся, а гори води аж попід облаки взносять ся.

Перейшла ніч, настав день, доходило вже до другого вечера; буря таки не устає, всїх розпука огортає.

А тут трохи живности що у кого було, вже минуло ся; кождий видить, що треба буде за прошеним хлїбом піти. Але до кого піти? Самі незнані люди, чи [illegible] хають вони їх просьби? А може тут в сій стороні які дикуни, що готові їх поубивати або у полон забрати і в страшну неволю віддати, де мусять стати ся рабами? Кождому лише такі думки в голові роять ся.

Так само думав і Петро, хоч не мало світа змірив своїми ногами і не мало наборов ся з морськими хвилями Не знав бідняга того, що то судьба так зарядила, що його і з ним тілько народу морські хвилї нарочно аж тут пригнали; не знав сердега, що Бог милосерний скорше, чим він міг надїятись, дав йому діждатись того щастя, о котрім він доси анї снив!

Послухайте дальше, любі Читачі, що стало ся.

IX. ПЕТРО В ГОСТИНІ.

Як припняв Петро за позволенем корабельного капітана хоруговки до тик і вивісив їх на верху корабля ще тодї, коли всїдав на корабель, так висїли вони на тім місцї аж до сего часу. А коли цар і цариця, що панували в тім прибережнім містї, вийшли на прохід на беріг моря і побачили хоруговки, зараз дуже зачудували ся. Бо то бачите корабель той пригнала буря до того міста, де жили родичі Петрової жінки.

— Що то за корабель — каже цар до цариц[illegible], — що на його хоруговках є вишите імя моє і твоє? То мусить бути щось нового! Ті хоруговки мусїла вишити наша донька Зулима. Нема що довго ждати, лиш зараз треба післати службу, щоби тих всїх чужих людий прикликати до двора і розслїдити, звідки вони прибули...

І зараз скорим ходом вернув цар до свого двора і дав своїй службі розказ, щоби тих людий, котрих буря до берега їх міста пригнала, сейчас всїх до одного прикликати. Служба зараз се учинила і за кілька хвиль весь чужий нарід товпою з'явив ся в брамі царської палати, а прийшовши в коритар царського дому, всї поставали і ждали, що то з того буде; бо бачите нїхто не знав що за причина і що за конець їх тут чекає.

Аж виходить зі своїх теремів в золототоканих одежах цар і стає перед ними...

Котрий з вас — питає ся їх лагідно — виставив ті хоруговки на [illegible] кораблем, що ними вітер вигойдує?

Виступає капітан корабля до царя і низенько поклонив ся...

— [illegible] милостивий царю, — каже, показуючи на Петра — просив мене, коли я мав рушити на море, щоби ту ознаку [illegible] для него учинив. Я не надїяв ся, що вам, милостивий царю, то не сподобаєть ся!

— Коли то ти виставив хоруговки, — каже цар до Петра — [illegible] лишиш ся тут до дальшої зі мною бесіди, а ви всї підете до того дому і будете там ждати аж поки вас не закличу!

І відіслав їх до одної великої камениці, таки зараз коло царських теремів.

Став Петро в середині царської палати і не знав бідняга, що з ним діє ся, чи чекає його яка нагорода, чи може страшна неминуча кара. Обширна саля від золота і ріжних брилянтів аж [illegible]отить перед його очима, прекрасна вонь ріжних неви[illegible] душила його; так став він на середині мов вко[illegible] і ожидає дальших розказів незнаного царя.

— Хто тобі вишив ті дві хоругговки? — питає його цар.

— То жена моя вишила мені ті дві хоругговки, світлий пане і царю! — каже трясучи ся Петро. — При моїм виїзді з дому вона мені їх дала і наказувала, коли буду сідати на корабель, просити корабельного капітана, щоби позволив мені виставити їх на кораблї на високій тиці. Капітан, добрий чоловік, не відмовив мені моєї просьби...

— А як твоя жена називає ся?

— Зулима зове ся, світлий царю! — відповідає Петро.

— А яким же способом ти оженив ся з нею? — питає знов цар.

— То довга історія, світлий пане і царю! — відповідає Петро. — А коли ласка ваша, то послухайте цілого оповіданя.

І зачав від початку оповідати, як він ще був дома при родичах непослушним, як отець прогнав його від себе, як він з морськими хвилями боров ся і таке инше і таке инше, аж скінчив на тім, як вратував красну дівчину з рук розбишак а привізши її до дому, оженив ся з нею.

— А як ти зовеш ся? — питає цар, вислухавши з увагою цілого оповіданя.

— Петро мені на імя, милостивий пане і царю! — каже Петро.

— А добре тобі з тою женою жити? — питає його цар.

— Слава Господу Богу, дуже любимо одно друге, а по року благословив нас Бог красним хлопчиком, котрого назвали ми Онуфрійком. Тепер серце мені розширяє груди мої, що я моїй женї обіцяв приїхати назад з товарами за кілька день, аж тут якась лиха судьба загнала мене в чужі незнані сторони! Там в дома жена і синок мій виглядають мене як сонця з за хмари, а мене нема тай нема! Бог милосерний знає, коли верну ся до них!

— Велика сила всемогучого Бога, що дав мені побачити мого любого зятя! — заголосив цар. — Ти, любий сину, є моїм зятем, моїм дорогим зятем, котрого мені Бог дав і чудесним способом прислав тут до мене; ти, любий сину, є моєю дорогою дитиною! Тепер не пущу тебе від себе як будь, лиш перше сідай зі мною до мого царського стола до обіду! А ті прочі лю-

ли, що разом з тобою велику пригоду на морю терпіли, дістануть від мене тепер обід, а опісля гроші на дорогу і я сам своїм коштом відставлю кождого, де котрий мав їхати. А ти, любий зятю, лишай ся у мене кілька днів, а опісля поїдете з моїм вірним міністром до свого дому і оба привезете тут твою жену і сина, а мою любу доньку і внучка, як також і твоїх старих родичів. Нехай і вони хоч на старі літа проживають в розкошах разом з своїми дітьми на царськім дворі!

Тоді розказав своїй службі для всіх подорожних приготовити обід, а коли був обід готовий, запросив всіх до своїх теремів і обсадив ними довгі столи у великій світлиці до обіду, а коли всі вже посідали, кожний на своїм місці, представив їм свого зятя Петра. По обіді дав кождому гроші на дорогу і сам випровадив їх до корабля. Всі подякували і поїхали в дальшу дорогу. В гостиннім домі царя лишив ся лиш Петро і доперва четвертого дня випровадив його цар до родинного Петрового дому разом з своїм вірним міністром, щоби якнайскорше привезли Зузанну, Онуфрійка, і старих родичів, Онисима і Марину.

Розумієть ся, радість Петра була велика, утіха безгранична!

А ви, мої Читачі, чи не були би такої самої утіхи колиб кождий з вас був у його положеню? Сей Петро, котрий ідучи дорогою заповідий Божих, стілько витерпів біди і незгоди заки на остаток, ведений провидінєм Божим, на морських хвилях дістає ся до того місця, де знаходить свою подругу, свою жену, котрій по роду її [illegible] уродженя не [illegible], сей Петро тепер нараз ведений тим самим провидінєм Божим, на тих самих хвилях морських дістає ся до міста, в котрім знаходить свого тестя, пана могучого, царя великого, перед котрого розказами кождий як осиковий листок дрожить і трясе ся і низькі поклони бє! Чиж не мав Петро чого тішити ся? Такого щастя він певно сам не надіяв ся!

А що ж допровадило його до того щастя? — спитаєте мене любезні.

Поворот на дорогу заповідий Божих! — відповідаю вам. Та сповідь, котру він відправив перший раз в житю щиро, та молитва, котру перед св. Кивотом відмовив перший раз в житю сердечно, вони винагородили його за його вірну службу, за його тяжкі труди, хоч що правда, богато ще як почуєте дальше буде мусів перенести на собі несподіванок і невзгодин, заки остаточно, побідивши всї супротивности, буде жити щасливо і тішити ся богатими плодами благословеня Божого! Та послухайте, прошу!

Коли вже корабель, на котрім Петро з міністром вибрав ся до свого дому, рушив ся в дорогу на широке море, приступив

мінїстер до Петра і почав його розпитувати, як виглядає його дім, як називають ся його родичі, куда до них їде ся і таке инше; а Петро, видячи перед собою царського приятеля і повірника, відповідав на питаня все точно. І що лиш Петро розповідав мінїстер все списував собі олівцем до книжочки; але чому він то робив, якось не випадало Петрови випитувати ся, бо і що могло його те обходити? Він був вдоволений тим, що в розмові з мінїстром скорше час біжить і здає ся йому, що корабель швидше пливе по широкім морю.

Так уїхали вони кільканайцять миль морем, мінїстер видячи, що вже далеко від свого міста знаходить ся, просить Петра, щоби вийшов з ним на поклад корабля.

— Придивім ся близше тому широкому морю і дещо о нїм поговорім! — каже.

Хоч Петро вже не раз видїв безконечне море, а навіть більше чим хто инший, але якось нечемно було би не послухати свого приятеля і царського повірника і ненадумуючись довго, встав з лавки і вільним ходом вийшов з мінїстром на поклад. Поспирали ся оба о поруче на покладї і розмовляли то про се то про те...

— Диви-но ся, товаришу, — каже вкінцї мінїстер до Петра — яка то золота риба ось де у води пливе! А то, як жию, такої риби не бачив!

Петро і сам цікавий таку рибу побачити, перехилив ся через поруче до води...

— Деж ти, товаришу, її видиш? — питає мінїстра...

Мінїстер, довго не надумуючись, хопив Петра за ноги і скинув через поруче в море, а сам борзенько вернув до середини корабля і сїв на лавку, мов нїчого і не стало ся! Так Петро зістав плисти по морю, а корабель з мінїстром поплив дальше.

Петро видїв близький конець житя, але уміючи дуже добре пливати, пересував ся по поверхнї моря як водяний птахок. Та добре, доки вистарчить сили; а що буде, коли ослабне? Зимна вода возьме його в свої обійми і він знайде смерть в глибинах безкрайого моря! Так думав він, але не стратив притомности, лиш звернув мисли до Бога...

— Господе Боже! — молив ся він. — Так часто вибавив Ти мене із біди і горя, помилуй мене й нинї! Дай Боже Отче, яку хоч маленьку поміч і своєю силою безконечною спаси мене від нинїшного нещастя!

І коротенька молитва Петра понесла ся до небес до трону Всевишнього Господа і Господь милосерний, Отець найлучший, вислухав його молитву!

Коли він так уносить ся по воді, пливе перед ним кавалок великого рогозу, такого як то бачите наші жінки мають кобільки, в котрі ріжні домові справунки і купна з ярмарку складають. Побачивши ту рогожину, набрав Петро нової сили і прискорив плавбу до неї і злапав її в руки, відтак підложив під себе і міг вже вигідно плисти, а коли умучив ся, відпочати.

— Славаж Тобі, Господи Боже! — каже урадуваний Петро.

Плив він відтак на тій рогожині до самого вечера, а куда плив, сам не знав, досить, що до вечера доплив до одного острова.

Кількадесять кроків від берега вода була не глибока і він міг вже перейти ногами. Прийшовши до берега, виліз на суху землю, поскидав з себе верхну одежу, і повісив на дерево, а маючи при собі кресало, вибрав з помежи камінців кремінь, взяв зі старої дуплавини порохна, викресав вогню, роздув, наносив ріща і мав вже при чім обсушити ся. А розігрівши ся добре, ляг собі на мураві троха відпочати, а що був дуже змучений, заснув скоренько. Кілько він спав годі йому було знати; коли пробудив ся, учув страшну бурю на морі, котра гори морських хвиль підносила майже під хмари

Сидить він на тім острові і ожидає знов Божого милосердія; аж дивить ся, несе морська буря якийсь чужий корабель просто до него. Припливши до берега, корабель зістав стояти; моряки хутко запустили якір і виходили на беріг. А що ті люди говорили незрозумілим язиком, не міг Петро ніяк з ними порозуміти ся. Самі моряки, видячи, що він голоден, дали йому хліба, щоби поживив ся.

Буря на морі тревала через два дні. Третого дня стало море спокійне і всї подорожні посїдали на корабель. З ними сїв також Петро і поплили в дальшу дорогу.

Куда корабель плив, того Петро не знав і знов здав ся на волю Всемогучого Бога. За кілька днїв заплили вони до якогось міста в чужім краю.

Подорожні пішли за своїми орудками. Петро не маючи де подіти ся, став у одного пана на службу за дозорця при управі винограду.

X. ЗУЛИМА ПОВЕРТАЄ З МІНІСТРОМ ДО СВОГО БАТЬКА.

Яко дозорець робіт коло винограду сповняв Петро вельми вірно свою службу, за що його пан дуже полюбив і спустив ся на нього як на свого власного сина. Але лишім його там, а са-

мі вернім ся до міністра, котрий поплив кораблем, зіставивши Петра в морі.

Коли корабель прибув до призначеного місця, моряки припняли його до берега і ожидали в пристані хвилі, в котрій мали відпливти назад. Тимчасом порозходили ся по місті, зіставивши лиш сторожу, котра стерегла корабель від якого ушкодженя.

Міністер опустив корабель і пішов межи люди та наняв собі коні, щоб поїхати до міста, в котрім Зулима нетерпеливо очікувала свого мужа. А наказавши капітанови корабля, щоби не відпливав, як довго він не верне ся, сів відтак до воза і поїхав в дорогу.

Питаючи ся від міста до міста, від села до села, заїхав він за якийсь час до сего міста, де мешкала Зулима при щоденних трудах разом зі старими родичами. Клопоту жадного він не мав як має говорити перед Зулимою, бо Петро, заким зіставвикинений в море, розповів йому все, а він записав собі все точнісенько до книжочки. Він того і не надіяв ся, що Петро жиє, але гадав, що вже давно пожерла його морська риба і він тепер безпечно возьме Зулиму за жену, певнійше чим тоді, коли вона була дівчиною і украли її розбишаки з рідного дому.

Якийсь проводир показав йому за добрі гроші дім купця старого Онисима. Візник тріснув батогом і зі скорістю блискавиці заїхав на обійстє.

Онисим гадаючи, що то повертає його син Петро з дороги, дуже урадував ся і вибіг скоренько з помешканя, щоби сина привитати. За ним вибігає старенька мати Марися, щоби взяти його в обійми, а дальше біжить Петрова жінка Зулима з своїм ангелятком Онуфрійком на руках, щоби представити його батькови, яко здорового і з уст його почути хоч одно слівце, котрого вже довгий час не чула.

Але отець дуже застановив ся, коли замість сина побачив якогось чужого, незнаного, красно прибраного пана, якогось чужоземця в такім строю, якого в своїм житю ніколи не бачив. Помимо того, щоби показати, що його дім отвертий для всіх гостий, що його відвідують, просить незнакомого чужинця до мешканя і роздумує пощо він властиво приїхав.

Зулима-ж коли побачила, що той сам міністер, з котрим, заки викрили її розбишаки, мала стати під вінець, стала як прикована до землі... Дивно то її стало, яким способом міг її батько довідатись, що вона жиє тут.

— Скажи мені, післанче мого батька, звідки ти довідав ся, що я тут проживаю? — спитала вона у його.

Високоблагородна панно царівно! — каже мініcтер. — Твій муж Петро приїхав щасливо до твого батька в гостину, а коли забавив ся у нього кілька днів, просив його тай царський батько, щоби поїхав враз зі мною тут по тебе. Він так і зробив, а коли ми були вже далеко на морі, вийшов він на поклад, щоби прохолодити ся; але нещасте хотїло, обірвало ся поруче на покладї, до котрого він опер ся, і бідняга впав у море і втопив ся! Моряки скочили зараз в діл до води, щоби його витягнути і до житя привернути; але що нашукали ся, що нітовпили ся по водї, дарма! Петра не можна було винайти. Пропав у глубинї моря як камінь.

Зулима як почула, що Петро вже не жиє, пустила дитину з рук, упала на місцї й зомлїла. Малий Онуфрійко став голосно плакати.

Батько й мати, що оповідання міністра о смерти Петра не чули, прибігли на крик дитини, а побачивши що дїєсь, почали лежучу без памяти відтирати її водою відливати.

— Що за причина повалила тебе з ніг? — питають ся, коли Зулима прийшла до себе.

— Ой, Боже! вже мій дорогий муж не жиє! — ледви промовила Зулима.

Не питає ся дальше старий Онисим, що стало ся, що за причина його смерти, лиш заломав руки і горячі слези покотили ся по його худім, зморщенім лиці. Заплакала й стара мати, що утратила свого сина, що лиш його одного мала як одну душу в тїлї. І плачуть всї разом: отець, матїр і жена; став плакати на цїле горло і маленький хлопчик Онуфрійко, коли побачив, що кожде з родини отирає очи. Плач, зойк ломанє рук в домі Онисима аж страшно слухати.

Коли трохи утихомирили ся від плачу старий Онисим взніс руки до гори...

— Господи Боже! — каже — потїш мене в моїх старих лїтах. Я зістав наскрізь круглим сиротою і не знаю, хто мої старі кости прикриє землею!... Але Ти, Боже Отче, Ти мене потїшиш; нехай дїєть ся воля Твоя свята!

Мінїстер хотяй бачив той плач і лемент цїлої родини, а таки не зворушило ся його скаменїле серце. Правда, він знав, що поповнив великий гріх убийства, котрий о пімсту до неба кличе, але позабув у своїм засліпленю, що мусить гірко відпокутувати, той учинок, котрого Господь Бог безкарно не лишить. Йому се байдуже було!

Зараз на другий день рано наняв Онисим Службу Божу і парастас за душу Петра, а коли священик правив Службу Божу цїла родина молила ся на колїнах перед образом Христа

Спасителя, щоби душу Петра приняв до свого царства. По Службі Божій удали ся всї побожні до хати, де старий Онисим справив для старцїв обід. По обідї відспівано ще молебень; кождий желав, щоби душа Петра упокоїла ся зі святими.

Небавом опісля стала Зулима лагодити ся до поїздки в родинні сторони. Спакувавши свої річи в скрині, приступила до Онисима і обцїлувала його руки.

— Будьте здорові, добрий батьку! — каже. — Дякую вам за ту ласку, що ви тримали мене в своїм домі такий довгий час! Ви були моїми рідними родичами...

Дальше не могла говорити, бо жаль стиснув її серце і горячі сльози покотили ся по лици.

— Доню люба! — каже Онисим. — [illegible] на свої старі лїта так сам, як билина в поли! [illegible] мені, доню, сонце з за хмари на маленьку хвилину, [illegible] насунула ся страшна чорна хмара [illegible] віки! Пропав мій син-одинак, пропала [illegible] моя надія, [illegible] на старі мої лїта спочити! Будь здорова, дитино моя люба, нехай тебе Бог благословить! Дай Господи Боже, щоби [illegible] здибали ся по смерти по правій руці Господа Бога!

І плачучи поцїлував ще раз свого маленького Онуфрійка, поблагословив його своєю старою дрожачою рукою, тай хлипаючи як мала дитина, склонив ся на стіл.

Опісля млїючи мати Марина попрощала ся з Зулимою, взяла відтак ще раз на свої руки маленького Онуфрійка, поцїлувала його, а віддаючи матері, заголосила...

— Дитинко люба, серце моє пукне за тобою! Я собі гадала, що ти, моє внучатко, подаш менї водицї в моїй глубшій старости, а ти, любчику, вже від мене вибираєш ся далеко-далеко! Колиж я тебе, дитинко моя, побачу? Ой, певно скорше нї, аж хиба на долинї Йосафата, бо не довге моє житє тут; ся журба небавом мене до гробу зажене!...

Вийшла Зулима сїдати на віз, а за нею з плачем вийшли обоє старі. Зулима сїла на віз.

— Будьте здорові! — сказала ще раз, поклонивши ся, і візник тріснув батогом.

Старчий Онисим лиш махнув головою, бо слова не міг сказати. І поїхав віз скоренько, туркотячи по камінцях, а старі сироти вернули ся до свого помешканя, самі як два пальцї.

За якийсь там час приїхала Зулима з мінїстром до пристанї. Посїдали на корабель і поплили морем до дому.

Отець Зулими, надїючи ся дочки і зятя, що хвилини надсилав слуги над море, чи нема корабля і слуги що хвилї доносили, що корабель ще не прибув. Аж тепер, коли корабель

приплив до берега, донесено сейчас до царя. Цар і цариця скоренько вибігли до пристані, щоби свою утрачену дитину пригорнути до свого серця.

Коли вийшов з корабля міністер і Зулима з хлопчиком на руках, цар аж підскочив з радости і впав зараз Зулимі в обійми, цілуючи її в голову.

— Дитино моя солоденька, де ти взяла ся тут перед моїми очима? Чи морські хвилї тебе принесли, чи яка баба чарівниця тебе тут спровадила? Я судив, дитино, що ти вже в небі зі святими пробуваєш, а ти до мене ще за житя здоровенька прибуваєш, а то ще з ангеликом на руках, котрого перший раз в житю бачу!... А деж зять мій дорогий?!

— Ой, тату тату! — відповіла Зулима, заливаючи ся гіркими слезами. — Не будете ви свого зятя більше бачити, вже він погиб на широкім морі! Не пізнала моя люба дитина свого тата і вже більше не буде його бачити на сїм Божім світї, хиба аж на судї Божім перший раз його увидить!

— А щож з ним стало ся? — питає здивований цар.

— Горе, тату, велике горе!... Розкажи ти, слуго вірний! — каже Зулима, звертаючи ся до міністра — бо серце моє, жалем переповнене, не може говорити, коли мова зайде про мужа.

— Щож стало ся, розкажи! — питає цар міністра.

— Пане і царю — говорить міністер. — Коли корабель, на котрім ми їхали, відплив далеко на море, вийшов Петро на поклад проходити ся, і оперши ся до поруча, дивив ся у море; і нещастє хотїло, обломало ся під ним поруче, до котрого був опертий і він впав у воду й утопив ся. Всї стараня моряків витягнути його з води, були без'успішні!

— Лиха недоленько, гірка судьбо! Щож я тепер пічну? Хто розвеселить мою стару голову по утратї мого любого одинокого зятя?...

Й почав цар плакати як мала дитина.

— Не плачте, тату, — просить Зулима, бо я вже досить наплакала ся і ще буду плакати за вас і за себе! Присягаю тут перед Богом і вами, що иншого мужа в своїм житю не хочу! Так свято собі постановляю і сего постановленя додержу до самої смерти!...

— Забудь те, моя доню! — просить її цар. — От маєш перед собою свого першого жениха; маю надію, що йому тепер не відмовиш своєї руки!...

Зулима на те нїчого не відповіла лиш взяла свого маленького Онуфрійка на руки тай понесла до царських теремів. За нею пішов цар, цариця і урадуваний міністер.

Зулима кождого дня ходила до Божого дому. З собою завсїди наперед носила, а потім водила за ручку свого малень-кого Онуфрійка й горячо молила ся перед образом Христа Спасителя за душу свого небіщика Петра.

Від часу, коли Зулима по утратї мужа прибула до царсько-го двора, до рідного батька, проминуло три роки. Онуфрійко вже підріс так, що міг з своєю мамою розмовляти ся дитинячою бесїдою; а коли мати своїм давним звичаєм пигла щодень до церкви, то він біг за нею й клякав в церкві разом з мамою перед образами і разом з нею молив ся за душу свого тата, хоч його не знав.

Наступив четвертий рік по утратї мужа. Почав її батько просити, щоби дала ся наклонити вийти за муж за того мінї-стра, що перше мала бути його женою. Але Зулима не була ра-да тим намовам, бо конечно хотїла дотримати ті слова, котрі приобіцяла, коли приїхала, що до смерти мужа не хоче. Колиж отець став її що дня просити й намовляти, вона не мала сили тим намовам оперти ся і мусїла піддати ся волї батька.

Так стало ся, що одного разу говорив їй батько, щоби просьбу його учинила.

— Отче! — відповіла Зулима, подумавши. — Коли конче хочеш, щоби я була женою того твого вірного слуги мінїстра, учиню тобі то, але перше нехай той жених збудує менї таку церков, котра би менї сподобала ся... Доперва в тій церкві ві-зьму шлюб із ним!...

Цар розповів мінїстрови, чого Зулима желає. Мінїстер ура-дував ся тим дуже і сейчас сказав звозити матеріял на будову.

За кілька днів опісля був уже матеріял на місцї. Одні ро-бітники вже будують фундамент, під руками других взносять ся стіни, знов инші порають ся коло инших робіт... аж любо було подивити ся як цїла будова скоро і спрятно поступала і за кілька місяцїв була церков готова! Зараз закликав мінїстер славного маляра, щоби ту церков змалював.

— Обіцяю тобі — каже — великі гроші, щоби ти так її змалював, що нїде в цїлім світї такого малярства не видко.

Добирали малярі способів, яких уміли і знали, щоби цер-ков величаво змалювати; а коли робота була покінчена, прихо-дять вони до мінїстра й говорять йому о тім...

Приходить мінїстер до церкви, подивив ся на роботу; кра-сно виглядає, аж в очах мигтить. Утїшив ся тим дуже...

— Певно Зулима красшого малярства в своїм житю не ба-чила! — каже сам до себе. — Певно уподобає собі сю роботу й за кілька днїв вже буду мав її за жену!

Приходить до неї зі звісткою, що церков уже готова, щоби пішла тай подивила ся, яка красна!

Зулима не нагадуючись довго, бере свого малинького Онуфрійка за руку, йде до церкви. За нею йде міністер. Але як лиш вступила на поріг церкви й заглянула до середини, ще скорше вертає назад и говорить міністрови, що та робота її не сподобала ся, і пішла в царські тереми, не оглядаючи ся.

Засумував ся міністер, що таку суму гроший вже видав, а то все на дармо, і почав дальше думати, що йому робити. Иншого способу не може видумати, лиш мусить шукати иншого маляря, щоби красне вималював.

І найняв инших малярів. Вони поздирали зі стін перші малюнки й золочення і стали наново, після свого способу малювати, а коли роботу укінчили, закликали міністра. Сей прийшов, подивив ся; а коли не було що закинути, приняв роботу і запросив Зулиму, щоби подивила ся. Зулима знов прийшла, подивила ся, походила по церкві, заглянула в кождий кутик і вертаючи назад, сказала міністрови, що то все до нічого, бо й та робота її не сподобала ся.

Зажурив ся бідний міністер і заклопотав ся. Видить, иншої ради нема, лиш сідає й пише листи по всіх усюдах, що коли найшовби ся хто такий, що змалював би церков так, щоби сподобала ся доньці царя, то дасть йому таку суму гроший, якої собі буде сам жадав...

Лишім церков, Зулиму і міністра, а вернім ся до Петра, що став у пана на службу яко дозорець коло винограду.

Петро вислужив у того пана три роки. По трох літах виплатив йому пан точно цілу належитість, дав йому свідоцтво, тай ще нарядив на дорогу. Петро йшов село від села, місто від міста, зайшов аж до столичного міста свого тестя. Але з причини, що був дуже струджений і не був певний чи що не змінило ся в протягу так довгого часу, то сейчас не представив ся цареви як його зять; а довідавшись о цілій річи, іменно що той міністер, котрий викинув його у море, хоче тепер з його жінкою женити ся і потребує маляра, котрий до вподоби його жені змалював би церков, прибіг чимскорше до нього і представив ся йому яко маляр.

Міністер мало звертав уваги, що то за оден чоловік, та не надіяв ся того, щоби то був той сам Петро, котрого перед трома літами кинув у море. Бо і чи могла така гадка прийти йому до голови, щоби слабий чоловік міг із незміреної глубини широкого моря видобути ся?

— Щож ви хочете за мальоване церкви? — питає ся він Петра, урадуваний, що здибав ся новий маляр.

— Не богато буду жадав від вас, ласкавий пане! — відповів Петро. — От дістану за всю роботу сто золотих з гори.

— Добре! — каже мінїстер і згодив ся, давши йому десять золотих як завдаток.

Петро пишов від министра, пішов з грішми перед церков і роздав їх бідним.

За кілька днїв прийшов Петро знов по гроші. Мінїстер знов дав десять золотих, котрі Петро знов роздав бідним. І так від часу до часу вибрав Петро всї гроші, лишила ся лиш десята часть згодженої суми. Прийшов він і по ті останні гроші.

— Вже остаток береш, малярю, а роботи твоєї не бачу! — каже мінїстер до него. — А що буде, як не потрафиш змалювати?

— То не штука змалювати, — відповідає Петро — але треба уміти!

Мінїстер вичислив останних десять золотих. Петро взяв їх і пішов просто до столяра.

XI. ДВАНАЙЦЯТЬ ТАБЛИЦЬ.

Прийшовши до столяра, просить його Петро, щоби зробив йому 12 таблиць.

— Нехай — каже будуть готові до трох днів.

І справдї третього дня були таблицї вже готові. Петро заплатив, взяв таблицї з собою і поносив їх до церкви, а зіставивши їх там, пішов сам до міста, накупив цвяхів і поприбивав всї таблицї, почавши від порога наоколо по стїнах церкви, там, де були найвиднїйші місця. Опісля став ще раз на порозї, подивив ся чи добре кожду видно, замкнув відтак церкву на ключ і пішов знов до міста.

Прийшов до склепу, купив олівце чорнилом напущене і вернув назад до церкви. Увійшовши до середини, розглянув ся ще раз наоколо, потім приступив до першої таблицї й почав на ній писати:

ТАБЛИЦЯ І.

»Як був я ще малим хлопцем, посилав мене батько до школи, а що я був одинаком у свого батька, то був дуже розпущений і нехотїв у школї учити ся. Батько побачивши, що я не маю до науки охоти, по кількох лїтах народної школи увільнив мене від дальшої науки.

Петро.

Видить Петро, що все виразно написано, приступає до другої таблиці і пише дальше:

ТАБЛИЦЯ II.

»Учувши ся вільним від науки, почав я вже легкодушне житє провадити, хоч батько з слезами в очах просив мене, щоби я покаяв ся. Побачив батько, що його слова як горох о стіну розбивають ся, вигнав мене від себе і я пішов у світ«.

Петро..

Написавши другу таблицю, приступає до третої і пише:

ТАБЛИЦЯ III.

»Опустивши рідний дім, вибрав ся я в світ за очи і зайшов до одного міста. І заким лучила ся мені яка робота, вступив я до церкви, висповідав ся і перепросив Господа Бога. Зараз по тім здибав мене на ринку один добрий пан купець, до котрого я наняв ся на службу при склепі«.

Петро.

Написавши третю таблицю, приходить до четвертої і пише

ТАБЛИЦЯ IV.

»У того купця служив я довгий час, а що був йому вірний, то він поставив мене надзирателем свого склепу і коли їхав одного разу за море по товари, взяв мене з собою«.

Петро.

Написав ту, приходить до пятої таблиці і пише:

ТАБЛИЦЯ V.

»По дорозї був я осторожний і власности свого пана стеріг як ока в голові; тож коли на другий раз не ставало в склепі товарів, вислав мене купець самого за море. На морі зірвала ся буря й занесла корабель в незнану сторону, де він і розбив ся, аж чужий корабель принявши мене на свій поклад, завіз у чужий край і я став у одного пана на службу за послугача. Взявши від него по трох лїтах значну заслуженину, вертав я до дому«.

Петро.

Підходить до шестої й пише:

ТАБЛИЦЯ VI.

[illegible] мав батька, [illegible] серед моря зірвала ся [illegible] Корабель, [illegible] котрим я плив, розбив ся на [illegible] моря [illegible]

Петро.

П[illegible] пише:

ТАБЛИЦЯ VII.

Коли корабель [illegible] мене в чужу [illegible] сторону, [illegible] з Божою помочею став я знов у [illegible] службу. По [illegible] службі [illegible] вив я [illegible] дому. Мій [illegible] винагородив мене [illegible]«.

Петро.

Написавши [illegible] до осьмої таблиці [illegible]:

ТАБЛИЦЯ VIII.

»Прийшов я до пристані, щоб заплатити собі корабельну картку, але що треба було довго ждати, аж корабель відпливе, то пішов я відтак до одного огорода на остров, там де мій пан ходив на прохід. Тут відобрав я одну панну, котра називала ся Зулима, з рук розбишак, взяв її з собою до дому й оженив ся з нею«.

Петро.

Написав осьму таблицю, підходить до девятої й пише:

ТАБЛИЦЯ IX.

»По році поблагословив Господь Бог мою жену хлопчиком, котрому при хрещеню дано імя Онуфрійко. В склепі мого батька забракло товарів, тому вибрав ся я в дорогу за море, а жена моя вишила мені дві хоругвки, котрі я умістив на верху корабля«.

Петро.

Написав десяту таблицю, приходить до слїдуючої і пише:

ТАБЛИЦЯ X.

»Коли той корабель був далеко відплив від берега, зірвала ся страшна буря на морі і занесла корабель до одного міста, а що в тім містї був моеї жени отець й пізнав ті хоруговки, що то вишивала його донька, прикликав мене до себе й узнав яко свого зятя«.

Петро.

Підходить дальше і пише:

ТАБЛИЦЯ XI.

»Коли я тут в сїм містї побув три днї, вислав мене моеї жени отець з одним мінїстром, з тим самим, що сю церков збудував, по мою жену. Коли ми так оба плили, показував він менї золоту рибу у водї; колиж я перехилив ся через поруче на покладї, щоб ту рибу побачити, злапав він мене за ноги і перекинув через поруче у море«.

Петро.

Приходить в кінцї Петро до останньої дванайцятої таблицї і пише:

ТАБЛИЦЯ XII.

»За помочию Бога виратував ся з широкого моря, і приплив до одного пана й став у нього яко дозорець винограду, а дїставши по трох лїтах мій заробіток, пішов я від села до села, від міста до міста, аж зайшов тут. Саме довідав ся я, що тут треба маляра, щоби для царівни змалював церков; тож я зголосив ся й докінчив роботу. Я називаю ся Петр, син Онисима, муж Зулими, батько Онуфрійка«...

Петро.

Докінчивши останню таблицю писати, замкнув І. о церков і пішов до мінїстра.

— Робота — каже до нього — укінчена! Прошу пійти й оглянути!

Утїшив ся дуже мінїстер, що церков вже готова, прибіг чимскорше до Зулими та попросив її, щоби пішла оглянути церков.

Зулима так само як тими разами бере свого Онуфрійка за руку і веде до церкви. Петро, яко славний маляр став на порозі церкви і дивить ся з болючим серцем, що його вірна жена їде оглядати його роботу.

Скоро Зулима приближила ся до церкви, поглянула на Петра, але не пізнала в нім свого мужа, бо сама собі не вірила, і нічого йому не кажучи пішла до церкви. Роглянула ся наоколо і побачивши по стінах прибиті таблиці, приходить до першої і читає.

Таблиця I. »Коли я був ще малим хлопцем, посилав мене батько до школи, а що я був одинаком у свого батька то був я дуже розпущений і не хотів у школї вчити ся. Батько, побачивши, що я не маю до науки охоти, по кількох лїтах народної школи увільнив мене від дальшої науки«.

Петро.

— Сподобала ся менї отся робота! — сказала Зулима дочитавши до підпису Петра. — Се є славний маляр! Аж сей умів змалювати, аж тепер робота красно виглядає!

Почув мінїстер, що Зулима теперішного маляра роботу похвалила, аж підскочив з великої радости. Зулима перечитавши одну таблицю, приходить до другої і читає; перечитавши другу, приходить до третої, перечитала трету, перечитала четверту, і так по черзї дочитала ся аж до одинацятої таблиці.

Таблиця XI. »Коли я тут в сїм містї побув три днї, вислав мене моєї жени батько з одним мінїстром по мою жену. Коли ми так оба плили, показував він менї золоту рибу в водї; колиж я перехилив ся через поруче на покладї, щоб її побачити, злапав він мене за ноги і перекинув через поруче в море«.

Петро.

— То той розбишака перекинув тебе, мужу мій, у воду?! — закликала Зулима, показуючи на мінїстра.

— А той сам, люба жено Зулимо! — каже Петро. — Та за Божою волею виратував ся я з того моря!

Тодї Зулима упала Петрови в обійми і зі слезами в очах цїлувала його. Опісля звернула ся до мінїстра...

— Розбишако лихий і негідний! — закликала до нього. — За що ти хотів йому житє відобрати? То ти хотів його убити а потім о мою руку старати ся? Чекай, за твою лиху злобу дістанеш від мого батька заслужену заплату! Тепер ти, мужу, лиши ся тут з тим розбишакою, щоби не утік з сего дому Божо-

го і не заподіяв сам собі смерти без жадної нагороди за своє діло, а я побіжу до мого батька, щоби дав більшу силу, того злого чоловіка увязнити!

І побігла Зулима з великою радістю, як молода серна до двора царя зі звісткою, що її муж знайшов ся, але зістає в небезпечнім положеню.

— Дай йому сейчас яку поміч, царю! — каже вона.

На ту вість вибіг цар на двір і крикнув грімко на службу, щоби як найскорше бігли до церкви за Зулимою, а сам поволеньки з царицею пішов вільним кроком за ним.

Скоро прибігла служба до церкви.

— Що є? — питає ся Зулими.

— Не питайте нич, — відповідає Зулима — лиш скоренько вяжіть того розбишаку мініſтра.

На розказ царівни служба її волю виконала і заким прийшов цар з женою, вже мінїстер лежав скований на підлозї церкви

— Що тут стало ся? — запитав ся цар, побачивши мінїстра, лежачого в оковах на землї.

— Перечитай отче, — відповідає Зулима — ті таблиці по стїнах а довідаєш ся о всїм!

Цар зацікавлений читає від першої до останньої, а перечитавши до одинайцятої, що мінїстер викинув Петра в море, вибухла у його грудях непогамована злість...

— Ведіть — кличе того лотра з сего Божого дому на двір і прикличте зараз менї ката, бо недостойний такий злий чоловік ходити по Божому світови.

На розказ царя прийшов кат з острим мечем і перед церквою здіймив мінїстрови голову з плечий.

Тодї цар припав до Петра і почав його розпитувати о пригодї з мінїстром, а коли Петро розказав усе, тоді всї пішли до царських теремів, де бесїдам і радости не було кінця...

Тїшивсь цар дочкою, зятем і внучком, тїшилась Зулима мужом, тїшив ся Онуфрійко родичами; але найбільшу радість мав Петро зі своєї дитини, з свого Онуфрійка, котрого перед лїтами лишив маленьким при грудях матери, а тепер видить вже майже школярем, і дякував що день Богу, що допоміг йому вирвати ся з широкого моря і побачити ще своїх рідних.

XII. ЗАКІНЧЕНЄ.

Кілька днів тревала забава в царських теремах. Цар справ. яв великий пир на память, що його зять Петро, числений за умершого, повернув ся живим.

Зулима з радости не спускала Петра з ока і разом з ним ходила, куди лиш він пішов. Малий Онуфрійко помалу призвичаїв ся до свого батька; з початку він видавав ся йому цілком чужий. Коли забава скінчила ся і гості розїхали ся, став просити цар Петра, щоби ще раз поїхали обоє зі Зулимою і привезли з собою своїх старих родичів.

Послухав Петро царя, велів дати собі осібний корабель і разом з женою і маленьким Онуфрійком поїхали в дорогу по старого батька Онисима і стареньку маму Марину.

По якімсь часї заїхали на подвіре старого Онисима його дїти Зулима й Петро разом з маленьким Онуфрійком. Старий не хотів з разу тому виду вірити, бо не знав чи се справдї його син і його невістка з маленьким його внучатком, чи то йому лиш так привиджує ся. Але коли Петро прийшов до старого батька і поцїлував йому руки і коли Зулима також приступила до матери і красно її привитала, доперва тодї обоє старі дали своїм очам віру, і миленько приняли їх яко своїх дїточок.

Тодї став старий Онисим розпитувати Петра, де він був через той час, коли міністер взяв Зулиму з його дому. Петро розповів свому батькови о всїх своїх пригодах і скінчив на тім, що той лихий міністер вже не жиє. А коли перестав оповідати, тодї почали всї троє Петро, Зулима і Онуфрійко, в імени царя просити старого Онисима, щоби разом з ними зібрав ся до царського двора і свої лїта в гараздї та в ласцї царя до смерти доживав.

Старий Онисим рад не рад, піддав ся просьбі свого сина. Роздавши свій цїлий маєток поміжи бідних людий, вибрав ся з женою в далеку дорогу і всї прибули щасливо до нової вітчини.

Їм на стрічу вийшов цар зі всїми своїми дворянами і привитав їх. Потім запросив їх до своїх царських теремів.

На другий день віддав цар Петрови заряд цїлого краю, а сам разом зі своїми сватами при дїтях старости доживав.

Церков, вибудувану коштом міністра, Петро старанно утримував і ще своїм дїтям, внукам і правнукам яко дорогу памятку представляв.

(КІНЕЦЬ).

„КОБЗАР“ Т. Г. Шевченка

Накладом Руської Книгарні вийшов КОБЗАР, передрук видання Тов. Просвіти у Львові.

»КОБЗАР« Т. Г. Шевченка. — Вага Шевченка і в історії українського і в історії загально людської думки безмірно велика. Він перший поставив українське письменство в рівень з письменством других народів і звернув на него увагу всего культурного світа; а виступивши борцем за права і волю пригнобленого люду, за правду і справедливість він своєю поезією прислужив ся і загально людському поступови. Вплив поезії Шевченка помітити можна і в чужих письменствах, а в своєму рідному він сплодив цілу школу письменників.

»Кобзар«. — 560 сторін в 53 гарними образками і портретом Т. Г. Шевченка в двох томах.................. $1.50
в гарній оправі......... $2.00

Ілюстрована Шевченківська Бібліотека у 24-ох Книжках.

Хто любить поезії нашого великого поета Т. Г. Шевченка, нехай купить собі всі 24 тих гарних книжок за тані гроші а не пожалує. — Ціна.............................. $1.50

1. **Причина.** — З 2-ма малюнками і портретом
2. **Катерина.** — З 3-ма малюнками і портретом.
3. **Тополя.** — З 1-м малюнком і портретом.
4. **Гайдамаки.** — З 15-ма малюнками і портретом.
5. **Черниця Маряня.** — З 1-м малюнком і портретом.
6. **Утоплена.** — З 1-м малюнком і портретом.
7. **Гамалія.** — З 1-м малюнком і портретом.
8. **Сова.** — З 1-м малюнком і портретом.
9. **Єретик або Іван Гус.** — З 1-м малюнком і портретом.
10. **Невольник.** — З 2-ма малюнками і портретом.
11. **Наймичка.** — З 2-ма малюнками і портретом.
12. **Відьма.** — З 1-м малюнком і портретом.
13. **Княжна.** — З 1-м малюнком і портретом.
14. **Москалева криниця.** — З 1-м малюнком і портретом.
15. **Варнак.** — З 1-м малюнком і портретом.
16. **Татарівна.** — З 1-м малюнком і портретом.
17. **Марина.** — З 1-м малюнком і портретом.
18. **Сотник.** — З 1-м малюнком і портретом.
19. **Петрусь.** — З 1-м малюнком і портретом.
20. **Тарасова ніч. — Іван Підкова. — Перебендя.** — З 2-ма малюнками і портретом.
21. **Русалка. — Як би тоб ідовело ся.** — З 2. мал. і портр.
22. **Назар Стодоля.** — З 2-ма малюнками і портретом.
23. **Збірник дрібних віршів.** — З 7. малюнками і портретом.
24. **Збірник дрібних віршів, про Україну та козацтво.** — З 4-ма малюнками і портретом.

Ціна всіх 24-ох книжок лише.............................. $1.50
Портрети Т. Шевченка по............... 25ц., 50ц., і по $1.00
Візд Богдана Хмельницького до Київа................ $1.00

RUSKA KNYHARNIA

848-850 Main St. Winnipeg, Man.

Образи народні.

Нераз вже були на Україні образи українські і картки, але не було ще таких, які власне тепер можна набути

В РУСЬКІЙ КНИГАРНИ.

Гляньмо наперед на образи!

Се два прекрасні, великі образи: ПЕРШИЙ — се славний малюнок українського артиста-маляра п. Івасюка:

ВЇЗД БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ДО КИЄВА;

а ДРУГИЙ — се славний малюнок українського артиста-маляра п. Красіцького:

За тими обома образами великий попит був не лише в старім краю, але і в Канаді і в Америці, одначе тепер з причини війни тяжко їх спровадити зі старого краю. Та удало ся українському Бюрови в першій американській фірмі в Ню Йорку виконати пречудні репродукції тих образів у такій великости як були в старім краю на найліпшім, тривкім, картоновім папери. Репродукції виконано так званим »сьвітло-друком«, що виглядають наче оригінали.

ВЕЛИЧИНА ОБРАЗІВ ТАКА: високі на 28 цалів, а довгі на 22 цалі.

ЦІНА (РАЗОМ З ПЕРЕСИЛКОЮ) ЗА ОДИН ОБРАЗ $1.50; ЗА ДВА ОБРАЗИ $2.50.

Сі образи можуть бути прикрасою галь і приватних кімнат. Надають ся навіть до прикрас галь підчас концертів і сьвят Шевченківських.

Тарас Шевченко	50ц.
Іван Франко	50ц.
Богдан Хмельницький	50ц.
Іван Котляревський	50ц.
Михайло Павлик	50ц.
Михайло Павлик	50ц.
Найбільші Сини України	50ц.
Миросвав Січинський	25ц.
	25ц.

Ruska Knyharnia

848-850 Main St. Winnipeg, Man.

Що кождий Українець повинен читати

СИЛА І КРАСА, повість В. Винниченка. II. часть: Як баба Горбулиха зробила страйк. — Ціна 25ц

РАЙ І ПОСТУП. — Одна з найкрасших і важнійших наукових розвідок. Написав Проф. М. Драгоманів. — Ціна.... 40ц

ВАРВАРА УБРИК. — Історична подія з другої половини 19-го століття, котра мала місце в Кракові в мурах кляштору, законниць Кармеліток. Варвара Убрик була замурована в темнім льоху через кільканайцять літ аж збожеволіла. Остаточно поліція впала на слід і вндовила тих »святих«. Ся історія потрясаюча до глубини душі а перечитавши її кождий довідає ся які то злочини діють ся по кляшторах. — Ціна 40ц

СТРАШНІ ТАЙНИ МОНАСТИРСЬКИХ МУРІВ подані Марією Монк, монахинею якій вдалось втечи з монастиря. Се найцікавійша книжка на українській мові. (Переклад з англійського) Ціна сеї книжки 50ц

МАРУСЯ. (Повість). Написав Гр. Квітка Основяненко.... 25ц

Душа тут обновлясть ся — писав Куліш — вбачаючи пишну красу дівочу і чисте дівоче серце. Се не Маруся в нас перед очима: се наша молодість, се ті дні святі, присно памятні, як і в нас було красно, чисто і свято в серці. Побачили ми себе в тій дівчині, чистій красою і непорочний серцем, мов глянули в воду на свою молоду вроду, — і як же то нам жити на світі схотілось... Зневірившись всьому щастю, тут ми йому дали зnов віру — і здалось нам, що справді рай на землі буває.

В НЕДІЛЮ РАНО ЗІЛЄ КОПАЛА. — Незвичайно гарне оповіданє. Написала Ольга Кобилянська. — Ціна 75ц

ХАТА ДЯДЬКА ТОМИ. — Повість з житя муринів в державах північної Америки. Часть I. і II. 50ц

ДВІ ДОЛІ. Гарна повість Д. Мордовця. 222 стор 50ц

ПІМСТА ЗА КРИВДУ. — Гарна драма у 5-ох діях зі співами і танцями з повісти Миколая Джеря. — Ціна....... 30ц

RUSKA KNYHARNIA

848-854 Main St. Winnipeg, Man.

Кождому потрібно книжки.

Порадник гігієнічно лікарський.

ПРОВІДНИК ГІГІЄНІЧНО-ЛІКАРСЬКИЙ.

Недуги пошестні. — Зладив др. Евген Озаркевич, директор »Народної Лічниці« у Львові.

Понри инші порадники почало Тов. »Просвіта« видавати в сім році лікарський порадник. Яко перше число сего видавництва вийшла праця д-ра Евгена Озаркевича про »Недуги пошестні«. Обговорено докладно в сїй книжції сї недуги, які узнані за пошестні і проти котрих поширеню власти виступають. Подрібно обговорені тут: кір, дифтерія, шкарлятина мумс, дизентерия, коклюш, дур черевний і пятнистий, віспа звичайна і вітрова, пошестне запалене мозково-стрижевих опон, холера азийська і домашня, чума. В другій части книжки подано способи поборюваня пошестних недуг враз з відносинами законними постановами. Книжка ілюстрована. Повинна найти ся в кождім громадськім уряді, в кождій шкільній бібліотеці, в руках кождого інтеліґента, що живе серед народа і у просвічених селян. Ціна брошури 50ц

В оправі в полотно коштує всего.................. 75ц

ПОРАДНИК ЛІКАРСЬКИЙ В НАЙВАЖНІЙШИХ НЕДУГАХ.

Зладив др. Евген Озаркевич.

Дешева ся брошурка є немов дальшим тягом повисшої книжки, бо обговорює коротко а ясно инші недуги: біль голови, зімлїнє, жовтїльниця, зубковане дїтий, кашель, колька в боцї, кровоток і т. и. недуги, що часто лучають ся в кождій хатї. З огляду, що ціна брошури дуже мала, а подано в нїй вказівки, як можна собі порадити в сих недугах, поручаемо її кождому. — Ціна лише 10ц

RUSKA KNYHARNIA

848-850 Main St., Winnipeg, Canada.

Найновійший і найпрактичнійший

РУСЬКО-АНҐЛІЙСЬКИЙ ЛИСТІВНИК

або підручник до писаня листів в обох языках: руськім і анґл ; в справах промислових, торговельних і т. п.

З залученем взірців ріжних урядових, письм, приписів почтових, правил етикети (товариських приписів) щоденного житя, контрактів, оголошень, векслів (нотів), правних приписів щодо виданя векслів, приповідок і діялектів (нарічія руських) анґлійських і т. п.

Отсей підручник є призначений особливо до ужитку Українців в Канаді і Злуч. Державах північної Америки, застосований до потреб і условин їх житя. Того рода листівник є конечно потрібний для Українців в кореспонденції (писаню листів з Анґлійцями і на відворот). Уложив М. Б. Ясенівський, 288 сторін. Ціна.... 75ц

В твердій оправі. $1.00

Хочете одружити ся

Купіть собі гарний

Порадник для залюблених

або як писати листи любовні і поучене як поводитись в часі коханя, з додатком любовних віршів, промов та желань на слюб. Ціна **35 ц.**

Любовні картки з красними українськими любовними віршами, 12 штук **50 ц.**, 25 штук за **$1.00.**

Промови і деклямації на хрестинах, заручинах і весілю.

Ціна примірника **10ц**

25 красних гумористичних Посткарт лише **25 ц.**

12 чудесно викінчених Посткарт з дівчатами **50 ц.**

Замовленя посилайте до: --

RUSKA KNYHARNIA

850 Main St. Winnipeg, Manitoba.

СЬПІВАННИКИ

НАКЛАДОМ РУСЬКОІ КНИГАРНІ
І ИНШИХ ВИДАВНИЦТВ.

Наша Дума

Українсько-Руські народні пісні. Зібрав і для хору уложив
Філярет Колесса.

Наша Дума містить майже виключно українсько-руські народні пісні т. є. такі, що їх складає і співає сам народ. Се заразом перша збірка народних пісень в чотирогологоснім хоровім укладі. Цілию сього виданя — як зазначує композитор — є подати укр. співучим кружкам свіжий а до того питомий корм, щоби наші співаки через свою рідну пісню підносили народного духа і помогли зрозуміти та оцінити широким масам нашого укр. громадянства велику вагу і красу народних пісень.

Наша Дума ділить ся на дві головні части: І. мішані хори, ІІ. мужеські хори. Кожда часть обнимає 25 пісень на чотири голоси. Поодинокі пісні сеї збірки, споріднені з собою тонациями лучать ся в малі групи так, що можна їх співати разом мов малі вязанки пісень. Групи сї зазначив композитор у змісті скобками.

Всім укр. драматичним а взагалі всім укр. співучим кружкам поручаємо сей збірник горячо. — Ціна......... **$1.50.**

Найкрасші народні дівочі пісні........................ 25 ц
Збірник народних пісень і дум........................ 30 ц
Пісні про Канаду і Австрію........................ 40 ц
Коломийки, Думки, Чумки........................ 15 ц
Збірник найкрасших українських пісень........................ 25 ц
Новий збірник народних пісень, дум, думок, коломийок і пісень весільних........................ 25 ц
Січовий Співанник. — Ціна........................ 25ц
Український співаник, 176 сторін........................ 40 ц
Робітничі пісні, (всі старокраєві)........................ 25 ц
Пісні Рекрутські до маршу на ногу і пісні картобляні.... 20 ц

КВАРТЕТИ

Українських Народних Пісень на мішаний хор. — Зібрав і обробив О. В. Стех, ч. св. В В се є одиноке українське видане.. 50ц

RUSKA KNYHARNIA

848—854 Main St. **Winnipeg**

ВЕЛИКА БІБЛІЯ

1073 сторін друку, мовою чисто Українською; містить: св. Письмо Старого і Нового Завіта, всї книги Мойсея, всїх Пророків, Евангелія і всї посланія Апостолів, дальше родинну літопись. — В гарній скіряній оправі. — Ціна $3.00

Оправлена в полотно.. $1.50

СВЯТЕ ПИСЬМО НОВОГО ЗАВІТУ

Всї Евангелія і всї Посланія Апостолів, 500 сторін....... 35ц

СВЯТЕ ПИСЬМО НОВОГО ЗАВІТА

По українськи і по анґлійськи, то є, що можна читати по українськи і по анґлійськи. — 187 сторін. — Ціна 85ц

Хто ще не читав хай собі прочитає книжочку котра переведена в104 мовах. — Тепер кождий Українець може єї читати, а се:

Путь Паломника (Богомольця)

ІЗ СЕГО СЬВІТА В БУДУЧНИЙ СЬВІТ.

Вона обнимає 248 сторін великої вісімки, має 37 дуже цікавих образків і надрукована на мінім і гладкім папери, оправлена в дуже гарні полотняні краскові окладинки, на котрих золотими буквами витиснена назва книжки і образок. Се є дуже цікаве і духовно користне читане 104. народи її мають, тепер має її українськпй народ. Она написана в анґ., мові вже 300 літ тому назад і доси свіжа, нова і користна для кождого, хто лише її читає. — Ціна сеї книжки є...................... 75ц

Житє Ісуса Христа.

ЧИ ВИ ВЖЕ ЧИТАЛИ СЮ КНИЖКУ?

Єсли нї, то старайте ся єї купити, поки є на продаж, щобисьте опісля не жалували. Такої книжки не дістанете анї в старім краю. Має вона 300 сторін друку і 73 образків друкованих на грубім папері. Книжка та написана чистою народною мовою, що кождий дуже легко єї зрозуміє. — Ціна........... $1.25

Новий завіт Н. І. Х.

Написаний в двох мовах: старо-руській і українській. На українську мову переклав Новий Завіт один з наших найбільших письменників П. Куліш, при співучасти вченого Пулюя. Крім чудової української мови визначає ся се видане Нового Завіта замітками і потрібними поясненями. Книжка друкована на добрім папері і великими читкими черенками; має 992 сторін великої вісімки. Є се найлїпше видане сего твору О. А. Бервінського. — Ціна тепер лиш........................ $3.00

Бібліотека

„Канадийского Фармера“.

Кан[illegible] Фармар найстарша газета в Канаді котру читає [illegible] 15.000 людий видав ряд гарних книжок для ширеня [illegible] і [illegible]уки серед наших поселенців і видає що місяця 2 або 3 книжки. Дотепер вийшли:

Ч. 1). [illegible] і Ціль Житя.................................. 10ц
Ч. 2). [illegible] в Бельгії. — Богдан Хмельницький [illegible].................................. 15ц
Ч. 3). [illegible] Фармер Повинен Знати. — Практичний підручник [illegible] фармера.................................. 25ц
Ч. 4). Семе[illegible]рой Українського Народа. — Побіда Хмельниц[illegible] Збаражем.................................. 10ц
Ч. 5). У зарані Слави. — Оповідання з житя українських князів. — Ціна.................................. 15ц
Ч. 6). Борба Світів. — Фантастична повість.......... 40ц
Ч. 7). Маруся. — Присьвячує ся Анні Григорійній Квітці. 25ц
Ч. 8). В Неділю Рано Зїле Копала. — О. Кобилянська.... 75ц
Ч. 9. Як жив Український народ 15ц
Ч. 10. Природна метода лїченя 15ц
Ч. 11. Наука про народне господарство 60ц
Ч. 12. Герой капіталу 30ц
Ч. 13. Дві могилї 10ц

Канадийські Оповіданя. — Збірка гарних оповідань з канадійського житя. — А. Новак.................................. 15ц

КОЖДИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН ЧИТАТИ

„Канадийский Фармер“

Є се найстарша, і найбільша, національна, популярно-просьвітна й політична часопись для всіх верств Українського Народа, а виходить у Вінніпеґу кождого тижня в пятницю.

ХТО ЩЕ НЕ ЧИТАВ

„Канадийского Фармера“

НЕХАЙ ЗАПРЕНУМЕРУЄ ЙОГО СОБІ ВИСИЛАЮЧИ ЛИШ $2.00, НА АДРЕСУ:

CANADIAN FARMER

P. O. Box 3656 St. B. Winnipeg

А буде отримувати часопись через цїлий вік.